TAKSA PLAĆENA U GOTOVU

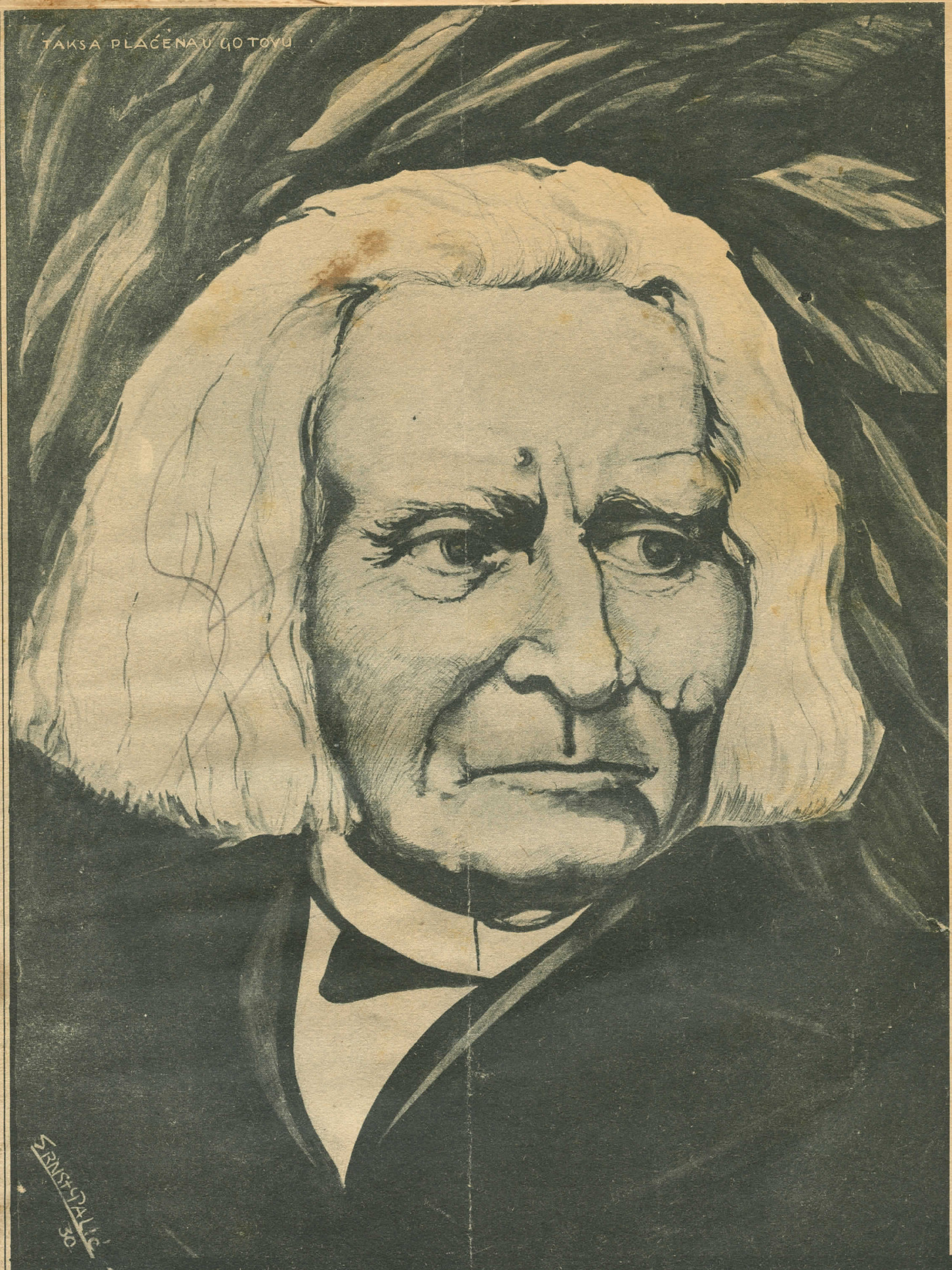

OBITELJ

Broj 30

26 srpnja 1936

21837

21831

OBITELJ
ILUSTROVANI TJEDNIK ZA HRVATSKU PORODICU
U ZAGREBU 26. SRPNJA 1936.

FRANJO LISZT

PRIGODOM 50. GODIŠNJICE SMRTI JEDNOG OD NAJVEĆIH GLAZBENIH GENIJA
30. SRPNJA 1886. — 30. SRPNJA 1936.

Ravno prije pedeset godina zaklopio je pred ponoć 30. srpnja u Bayreuthu, središtu Wagnerove glazbe, zauvijek oči Franjo Liszt, jedan od najvećih svjetskih glazbenih velikana cijeloga svijeta i sviju vremena. Rođen u hrvatskom Gradišću, odgojen u Francuskoj, razvio je golemu svoju skladateljsku, virtuošku, dirigentsku, organizatornu, pedagošku i mecensku umjetničku djelatnost između triju svojih glavnih sjedišta: Goetheova grada Weimara, Budimpešte i Rima. A i izvan tih triju njegovih stalnijih boravišta nije bilo znatnijega grada u Evropi, u koji on vođen svojom umjetničkom zvijezdom nije došao. Pa i naš ga je Zagreb jednom prilikom — ima tomu već preko 90 godina — vidio i čuo. Ime Franje Liszta, najgenijalnijega glasovirača sviju vremena i velikoga reformatora na polju simfonijske glazbe, bilo je jedno od najsvijetljijih, što su u 19. stoljeću sjala nad kulturnom Evropom.

KUĆA, U KOJOJ JE LISZT U WEIMARU ŽIVIO I STVARAO
Na lijevom prozoru u prvom katu stoji Liszt u svojoj radnoj sobi pri koncu svoga života

Liszt je bio u glasovirskoj umjetnosti ono, što je Paganini bio u guslačkoj: virtuoz, kojemu ni prije ni poslije nije bilo premca. Po njemu je glasovirska umjetnost podignuta na najveći stepen savršenstva.

I kao skladatelj bio je Liszt velik. Skladao je golemo mnoštvo glazbenih djela ponajprije za glasovir, a zatim i na svim drugim glazbenim područjima osim u operi. U simfonijskoj glazbi postao je reformator stvorivši formu simfonijske pjesni. Najbolja su mu međutim djela ona, koja je stvorio na polju duhovne glazbe: njegovi oratoriji »Sveta Elizabeta« i »Krist« ubrajaju se među najjača i najslavnija djela, što u toj glazbenoj vrsti uopće postoje.

Međutim historijska epohalnost umjetničke pojave Franje Liszta još je više u tom, što je on stvorio nov tip glazbenika uopće. Prije njega bio je glazbenik, od najmanjega do najvećega, jednostrana pojava i po svojoj izobrazbi i po svom značenju. Liszt je prvi bio, koji je od glazbenika tražio širi horizont inteligencije i shvaćanja umjetnosti. Nije dosta biti samo nadaren za glazbu i tu nadarenost usavršiti, nego treba imati što opsežnije znanje, ako umjetnik hoće da u modernom životu zauzme onaj položaj, koji mu po značenju njegova kulturnoga rada pripada. Za glazbenika, koji hoće da stvara velika djela, nije dosta samo razvijen glazbeni osjećaj, nego i jak intelekat. A takav je Liszt bio: umjetnik univerzalne izobrazbe, koji je imao neobičan smisao za sva kulturna pitanja i jasan sud nesamo o pitanjima glazbe, nego i o pitanjima književnosti, umjetnosti, filozofije, politike, vjere i sviju problema života uopće.

Liszt je tu svoju univerzalnost prenosio i u svoje glazbeno stvaranje. Ideal mu je bio: sjedinjenje poezije i glazbe. Tu je on t. zv. programnu glazbu, koja donekle počinje od Beethovena i koju je prije Liszta prigrlio Berlioz, razvio do posebnoga glazbenoga smjera. Daljnja konsekvenca u tom smjeru bila su djela Rikarda Wagnera, pa se s pravom može reći, da bez Liszta ne bi ni Wagnerove umjetnosti bilo.

Liszt je otkrio svijetu Berlioza i Wagnera. Bio je uopće propagator sviju umjetničkih novotara i velikana svoga doba. U Weimaru hodočastili su k njemu iz cijele Evrope glazbenici, koji su htjeli da se izdignu iznad običnog muziciranja. Liszt je bio glazbeni učitelj gotovo čitave tadanje Evrope.

Lisztov život i umjetnost njegova odaju i snažnu religioznu crtu. Bio je trećoredac sv. Franje. Još u mladosti pojavila se u njemu želja, da bude svećenik. Kad mu je bilo 55 godina, primio je u Rimu niži svećenički red. Najdivnija svoja djela dao je u duhovnoj glazbi.

(*Svršetak na strani 569.*)

ZGODE IZ ŽIVOTA FRANJE LISZTA

LISZTOVO PORIJEKLO

Franjo Liszt se rodio 22. listopada 1811. u Raidingu nedaleko Železnog (Eisenstadt) u Gradišću (Burgenland). Zato, što se rodio na tlu tadanje Ugarske, drže ga Madžari svojim i slave ga kao Madžara. Kad je stekavši slavu u cijeloj Evropi došao o Božiću g. 1839 u pohode u tadanju Ugarsku, dočekala ga je deputacija parlamenta na granici, topovi su grmjeli, zvona su zvonila, a golemo mnoštvo naroda se zgrnulo i klicalo, kao da dolazi kakav vladar. U Budimpešti su Liszta obukli u madžarsko narodno odijelo, predali mu u kazalištu na svečani način plemićki mač i time ga povisili u red madžarskog plemstva, a Budimpešta ga je izabrala začasnim građaninom. Ali Liszt nije znao madžarski, te nije razumio ništa od onog, što su mu govorili, niti je znao išta reći na madžarskom jeziku, nego se sa svojim zemljacima morao sporazumijevati francuski. Kad je jedamput kasnije u Weimaru dobio neko pismo iz Madžarske, nije ga znao pročitati, niti se u cijelom Weimaru našao itko, tko bi mu ga bio znao prevesti. Tako je pismo morao poslati u Jenu, gdje se na sveučilištu našao tek neki madžarski đak, koji je pismo preveo. Liszt je doduše skladao na madžarske motive cijeli niz svojih djela, ali to su radili i drugi, koji nisu bili Madžari.

Naš Franjo Kuhač misli, da je Liszt bio po ocu porijeklom Hrvat. To tumači nesamo po tom, što se rodio u kraju gradišćanskih Hrvata, nego i po prezimenu. Djed velikog umjetnika još se pisao jednostavno List, a to je slavenska riječ. Otac mu je bio u službi grofa Eszterházyja, pa je zato poprimio madžarski način u pisanju svog prezimena.

Nijemci tvrde, da je Liszt bio Nijemac i po ocu, a pogotovu po majci, koja se zvala Ana Lager. No on je odgojen francuski proživio najveći dio života u Njemačkoj, pa je Nijemcima najviše pripadao i po svojem umjetničkom stvaranju i djelovanju. Sama međutim Lisztova umjetnost nosi više kozmopolitske nego li nacionalne značajke.

LISZT I LISINSKI

Kad je Vatroslav Lisinski, prvi veliki hrvatski skladatelj, skladao prvu svoju operu »Ljubav i zloba«, kojom su »ilirski« prvaci nastojali, da i na glazbenom polju dignu nacionalni duh u Zagrebu i Hrvatskoj, vrlo su se uskomešali madžaroni. Baš u to vrijeme — bilo je to g. 1845. — bio je Liszt na koncertnoj turneji po Ugarskoj, pa je zagrebačkim madžaronima uspjelo, da ga dobiju i u Zagreb. Tim su htjeli više politički nego umjetnički manifestirati. Sam Liszt dakako nije bio upućen za te političke intrige. U Zagrebu je Liszt dakako imao također golem uspjeh. Šteta, da Lisinski nije čuo, vidio i upoznao Liszta. Kad je naime čuo da dolazi Liszt, Lisinski je pobjegao iz Zagreba. Bio je preskroman, a da bi se bio usudio kao glazbenik i skladatelj pokazati pred takvim slavnim glazbenim velikanom. To je šteta, jer da je Liszt upoznao Lisinskoga, sigurno bi bio na prvi mah otkrio njegov genijalni talenat, te mu je mogao postati još i prijateljem i mecenom, kako je bio najvećem češkom skladatelju Smetani i tolikim drugima.

HRVAT LISZTOV UČENIK

Franjo Kuhač, slavni hrvatski glazbenik i muzikolog, bio je učenik Franje Liszta g. 1859, ali samo kratko vrijeme, jer je Liszt tada preselio iz Weimara u Rim. Kad se Kuhač kasnije na to pozivao te pisao i samome Lisztu, Liszt ga se više nije spominjao. Liszt je imao u svom životu golem broz učenika, pa nije čudo, što se pod starost više nije sviju sjećao, pogotovu ako je koji bio njegov učenik samo 6 tjedna, kao što je to Kuhač bio.

MAJČINA DUŠA

Liszt je veoma ljubio svoju majku. Lisztovi su roditelji, kad je otkriven genijalni talenat njihova sina, napustili sve i pošli s njim najprije u Beč pa zatim u Pariz, da mu omoguće glazbeni odgoj. U Francuskoj mu je g. 1827. umro otac, i otada je nad njegovim životom bdjela samo njegova majka. Kad je međutim Liszt g. 1835 stupio u vezu s groficom Marijom d'Agoult, udatom ženom, majka mu je radi toga veoma trpjela i živjela samotna u tišini i pobožnosti.

Kad je Liszt g. 1843. udario svoje sjedište u Weimaru, pohodio ga je jednoga dana Karl Loewe, čuveni skladatelj baladâ, koje je Liszt vrlo cijenio. U razgovoru zamoli ga Liszt, da mu otpjeva koju svoju baladu. Loewe pođe oklijevajući do glasovira ne znajući, koju da baladu izabere. Tad ipak sjedne te prateći sam sebe na glasoviru zapjeva baladu »Majčina duša« (op. 8.). Liszt je sjedio u uglu svoje sobe i nadlaktivši se zamišljeno slušao. Kad je Loewe za 10 minuta svršio pjesmu i pogledao u Liszta, opazi, kako Lisztu teku suze iz očiju. Liszt ustane i toplo zagrli skladatelja balade, koja tako divno pjeva o majci.

Iste večeri trebao je Liszt imati koncerat. Ali radi uzbuđenja, koje je u njem izazvala Loeweova balada, htjede otkazati koncerat. Kada to više nije bilo moguće, Liszt je doduše nastupio, ali s promijenjenim programom: sjeo je uz glasovir i pred zadivljenom publikom 1¼ sata svirao parafrazu na baladu »Majčina duša« davši tako oduška svome srcu, punom čežnje za majkom.

U proljeće 1844. došlo je do prekida između grofice d'Agoult, te se srce sinovo opet vratilo majci. Dva decenija kasnije doživjela je pobožna majka još i tu sreću, da joj je sin primio niži svećenički red i tako život svoj osim umjetnosti posvetio i Bogu.

CHOPIN I LISZT

NAJSLAVNIJI VELIKANI GLASOVIRSKE UMJETNOSTI

FRANJO LISZT

Fridrik Chopin, najgenijalniji glasovirski skladatelj i nedostižni pjesnik glasovirskih zvukova, bio je za dvije i pô godine stariji od Franje Liszta, kojemu je bilo dano, da svojom gigantskom glasovirskom virtuoznošću postane pred cijelim svijetom triumfalni nosilac one grane glazbene umjetnosti, koju je u sebe povučeni glazbenik melankolik Chopin bio razvio do savršenoga umjetničkoga izražaja i sjaja. Oba ta najveća dosadašnja velikana glasovirske glazbene umjetnosti bila su u životu u najužim prijateljskim vezama, a krunu je tom umjetničkom prijateljstvu postavio Liszt, kad je iza rane smrti Chopinove († 1849.) napisao divnu životopisnu studiju o tom najvećem poljskom glazbenom geniju.

Liszt je bio već 8 godina u Parizu, kad je ondje jednoga listopadskoga dana 1831 osvanuo i Chopin. Liszt je tada u francuskom glavnom gradu bio već slavan i ljubimac glazbene publike, a Chopin je morao tek da osvaja simpatije te publike. I osvojio duše onih, koji su ga čuli, odmah na prvi mah. Osvojio je i Liszta, koji je odmah osjetio, da Chopin progovara novim glazbenim govorom, koji je i Liszt tada nastojao da usvoji. Liszt je baš u to doba proživljavao velik unutrašnji umjetnički preokret. Pô godine prije susreta sa Chopinom čuo je Paganinija, ostao zapanjen njegovom demonskom svirkom i otada je strastveno provodio dane od zore do mraka uz glasovir tražeći tu vlastiti glazbeni izražaj, koji bi se mogao mjeriti s Paganinijevim na violini. Tu se pred njim pojavio Chopin sa svojom suptilnošću, melankoličnošću, sanjarskom fantastičnošću, lirskom slatkoćom i rasipnošću nježnih bisernih zvukova, koji su za Liszta značili novo otkrivenje. »Ako je Paganini potaknuo Liszta, da se kao bura digne protiv svega, što je tada postojalo, i da smjelo preskoči sve granice umjetnosti, Chopin ga je naučio cijeniti vrijednost sigurne umjerenosti,« piše Lisztov životopisac Kapp. I nema sumnje, da je baš zasluga Chopinove umjetnosti, što je Liszt, koji je Chopina nazvao poetskim glazbenim genijem, i svoje glazbeno stvaranje kasnije nastojao prodahnuti paezijom i dovesti s njom u najužu vezu, iz čega su se rodile Lisztove simfonijske pjesni kao nove zvijezde na glazbenom obzorju sredinom 19. stoljeća. Sam Liszt je u knjizi o Chopinu o tom, kako je Chopin utjecao na nj, napisao ovo: »Našim nastojanjima, našim borbama, kojima je tada još manjkalo mnogo sigurnosti, a koje su u ono doba susretali više starci klimajući glavom nego slavni protivnici, davao je on potporanj mirnog, nepokolebivog osvjedočenja, koje je kao oklopom osigurano protiv smalaksanja i protiv toga, da zavede na stamputice.«

Chopin i Liszt bili su dvije suprotne naravi, ali baš tim su se u umjetnosti krasno nadopunjavali. Chopinov utjecaj na Liszta bio je u smjeru poezije i profinjenosti izražaja, a Lisztov utjecaj unosio je u Chopinovu glazbu gdjekoji gigantski potez i titanski impuls. Treba samo čuti Chopinovu »revolucionarnu« Etudu u c-molu op. 10. br. 12. i njegovu čuvenu Polonaise u As-duru op. 53., pa da osjetiš ono, što je Chopinova glazba udahnula u atmosferi Lisztove umjetnosti.

Chopin je bio lirski glazbeni genij, Liszt epski glazbeni genij. Chopinov glasovir pjeva, uzdiše, čezne, moli, a Lisztov se pretvara u snažan orkestar, koji bruji, tutnji i gigantski buja, a kad se i spusti u ravnije tišine, ne može da pritaji titana, koji samo čeka, da dade snazi maha.

Pjesnik Heine zove Chopina glazbenim pjesnikom, a Liszta glazbenim prorokom. Na drugome mjestu opet naziva Chopina Raffaelom glasovirske umjetnosti, a tome možemo dodati, da je Liszt u toj poredbi Michelangello glasovirske umjetnosti.

DR JOSIP ANDRIĆ

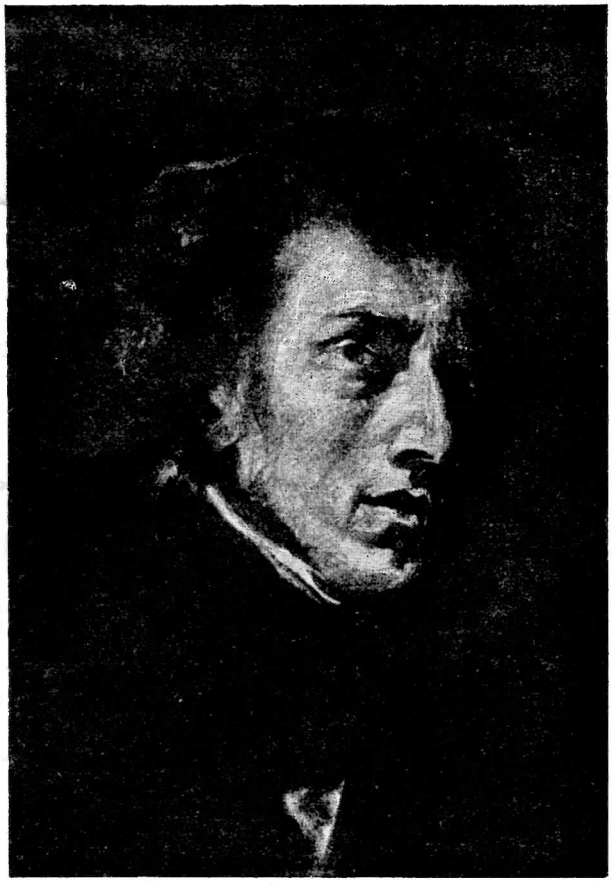

Slika desno: FRIDRIK CHOPIN, Naslikao Delacroix

Roman „Obitelji“

POŽAR U MASLINIKU

NAPISALA GRAZIA DELEDDA — PREVEO LUKA PERINIĆ *(Nastavak)*

Ona zatvori prozor i opet se nasloni na stakla. Iz doline je uzlazila sjena, male crvenkaste zvijezde još su nestalno svjetlucale između niskih brdskih grebena kao iskre, što vrcaju iz granita, po kojemu lupa vjetar.

U daljini zadrhta zvuk gitare. Tlapnja? Možda je telegrafska žica zadrhtala na vjetru. No njoj se činilo, da je taj zvuk, koji ju je zakvačio za srce kao udica, baš od gitare i da silazi nošen od vjetra s vrha brdskih gromada. Baš joj je s tim zvukom Gioele, još od njihove prve mladosti, dao razumjeti, da je ljubi. I ona je njega ljubila, tako, jer je bio jedini strani mladić, s kojim se družila; tako, jer se ne može živjeti bez ljubavi i jer se žena rađa s ljubavlju u srcu kao ruža sa svojom bojom.

Jednoga joj je dana Mikedda bila donijela Gioelovo pismo. Ona se rasrdila. Kasnije je odgovorila.

»Annarozo!« iznova zazove baka.

»Da, odgovorila sam,« reče ona potiho, kao da završava razgovor sa sobom. »I razgovarali smo se i voljeli smo se. No nikada mu nisam dala nadu, da ću se s njim vjenčati. I nikakvo obećanje. Znam, tko je on, a tko sam ja. I sada treba s tim svršiti. Da, bako, znam, treba s tim svršiti!«

Povrati se u jedaću sobu. Služavka i Gavino bili su otišli, da štogod ponesu seljakovoj ženi. Baka je iznova bila sama, nepomična u već tamnoj sobi, s plamenom aureolom oko crnog lika. Annaroza je pogleda i raznježi se. Na koncu konca baka je za nju bila najsvetija stvar, najčvršći stup njezina života. Bakine riječi bile su posve istinite; bile su sama istina. A ona njezina nepomičnost u tišini i osami sred sobe gotovo siromašne, ona njezina bronćana težana i ognjena aureola — davali su joj izgled domaćeg božanstva.

No netom se djevojka našla uz nju, baka je započela mrmljati.

»Tvoja majka kasni. Dobra je Nina, no uvijek je kao djevojčica. Rastrese se zbog svake muhe, koja preleti. I sad se eto ne zna sjetiti, da se mora vratiti kući, a skoro je noć.«

»Vi ste je poslali. Zašto ste je poslali?«

»Kako? Zar je nisam trebala poslati u posjete bolesnoj rođakinji? Kršćani smo... No ti danas govoriš kao kakva Židovka.«

Mogla je poći sutra. Strina Paschedda ne će noćas umrijeti. A možda niti ove zime!«

»Kako Bog bude htio. No međutim joj je teško, i prisutnost tvoje majke potrebita je u onoj kući.«

»Zašto potrebita?« odvrati Annaroza, a da se nije niti maknula, no s uzbuđenim glasom. »Zašto? Rođaci smo, no oni su bogati i uvijek su se držali daleko od nas. Uvijek su nam činili, da se pred njima ponizujemo. Čini se, da se boje, da ćemo tražiti njihovu pomoć. Zašto da se pred njima ponizujemo? Zašto? Zašto, bako, mi ne stojimo ondje, gdje smo? Mi ne trebamo nikoga. Nemamo nego svoju čast i moramo na nju paziti.«

Baka ju je gledala u lice tako uporno, da je ona oborila oči i opet se uplašila.

»A jesi li ti, Annarozo, uvijek pazila na tu čast?«

»Jesam, pazila sam! Što hoćete kazati?«

»Zar kovačev sin nema ništa da kaže na tvoj račun?«

Annaroza se isprsi, crvena u licu i s gvaljom u grlu. Nije odmah mogla govoriti: činilo joj se, da je dobila u leđa udarac, od kojega joj je ponestalo daha.

»Čuj,« prihvati odmah baka. »Ja ne nalazim ništa nečasna na kovaču i njegovu sinu. Kršćani su kao i mi i žive, kako bolje mogu. A Gioelov djed — stari Antun Saba izvršio je u mladosti svoju dužnost. Bio je u ratu. Izgubio je nogu. A zatim, kad se vratio, ako je uzeo štogod onima, koji su imali, ako je — govorimo jasno — ukrao koju kozu ili koju vreću maslina, to je učinio iz nužde, jer nije mogao raditi kao zdrav čovjek. Sada je međa njegova maslinika uz naš, uvijek u njemu živi i ako se, kad prolazi kroz tuđa imanja prigne da sakupi koju maslinu, to čini, jer je star, a starci podjetinje, to jest, rade kao djeca, a da ne znadu ono, što rade. Svakako, ponavljam, stari Antun Saba i Sanna žive, kako mogu. Ja ih častim i poštujem kao svoje bližnje. I ti znaš, kad imamo posla, da radije uzmem Michela Sanna nego kakvog drugog kovača iz mjesta. Pošten je i radišan. Pa ako je u mladosti lutao po svijetu, lutao je na svoj račun i nije nikome zlo činio, naprotiv se trudio, da se okoristi životom. Pa i njegov dječak nije kriv, što ima onu manu. Takav se rodio i nisu znali, da se na vrijeme brinu za nj, jer su bili siromašni, a siromasi ne zovu liječnika i radije puštaju, da ih zlo pregazi. Liječnika treba platiti! A siromasi nemaju novaca. To ti je nevolja! Mladi Sanna dobar je dječak, dobre ćudi. Istinu ti govorim: kad je dolazio da svira na gitari u dvorištu, s užitkom sam ga slušala. Sad čujem, da s uspjehom nastavlja nauke. I ovih prošlih praznika, kad je još dolazio da nas posjeti, s užitkom sam slušala, kako govori. Nadaren je momak i okretan na jeziku. Sigurno je, da će i on dobiti svoje mjesto. No kakvo mjesto? Dobit će namještenje ili će možda biti liječnik. No zato treba vremena. A kad je netko takav kao on, iz takve obitelji, bez bogatstva i s nesavršenim tijelom — misliš li ti, da će ga ljudi cijeniti i povjeriti mu dobro namještenje i visoke časti? Siromašno i zlo koljeno žalosne su stvari, Annarozo!... I ti si dobro rekla čas prije: svak na svoje mjesto, svak sa svojom čašću. Ti si još djevojka i ne poznaš život; a ja ti govorim, da je bolje umrijeti, nego živjeti nedostojno i bijedno... Čuj,« nastavi vidjevši, da je Annaroza napokon hoće da sluša. »Ti mi možeš reći: a zar nije vaš muž bio siro-

mašan? I zar mi nismo siromašni? Prije svega to nije istina. Siromašni nismo, jer u kući imamo dosta za življenje. A moj muž nije bio siromašan. Malo je imao, no to malo bilo nam je dovoljno. I nismo se trgali, da postanemo bogati, jer — da ti pravo kažem — u ono je vrijeme malo tko na to mislio. Sve je bilo lako; živjelo se s malim. Mogu skoro kazati, da smo mi bili bogati i onim, što smo imali. Kasnije, iza smrti tvog oca nastala su teška vremena. Kad je on nestao, kao da je nestao kućni potporanj. Augustin je još bio malen da shvati i radi kao sada; tvoja maćuha djetinjastija od vas; troškovi su rasli, a prihodi se smanjivali. Istinu ti velim, bile su dvije ili tri godine, koje su zlo prošle. Više nego jedamput ja sam morala prebaciti šal i poći u potragu za novcima, da isplatimo poreze, a i . . . i da preživimo . . . I nisam uvijek našla otvorena vrata, dijete moje. Više nego jedamput vraćala sam se kući s obješenim rukama kao Krist, kad su ga snimili s križa . . . Možda se toga sjećaš.«

Annaroza se sjećala. To su bile najgorče godine njezina djetinjstva. I baš nešto gorka, nešto žalosna, što uzbuđuje kao trn, koji je ostao u mesu, držalo joj je probuđen ponos pri sjećanju na one djetinjske godine poniženja zbog tijesnih obiteljskih prilika.

»Sjećam se, sjećam se!« reče glasno, kao da poziva baku, neka se ne zadržava kod toga. »Baš zato ne treba se ni pred kim ponižavati.«

»Tko govori o ponižavanju? Kada smo se ponižavali? Ako sam ja u onim godinama nužde tražila pomoć, tražila sam je s dostojanstvom i platila sam svoje dugove dvostruko i trostruko i koji put do lihve. A pukotine na lađi bile su začepljene. Ponižavanje nije naš kruh. Sam tvoj stric, kolikogod je nesretan, pred nikim se ne ponižava. Radije jede jednom na dan i ide loše obučen, ali ništa ne će ni od koga. Na koncu se ne ponižava niti u kući, jer ne prima nego ono, što mu je najpotrebnije, ono, što ga napokon ide od očinstva . . . Tko išta od koga traži? Kaži mi!« reče podignuvši srditi glas, premda Annaroza nije više odvraćala. »Jer je tvoja maćuha pošla da posjeti jednu bolesnicu, ti tako govoriš? Ipak budi sigurna, da ako ne bude lijepo primljena, ne će više pokucati na ona vrata. Tvoja je maćuha žena, koja se doista ne ponizuje! Ponekad još djetinjaste glave, ali s dosta velikom oholosti. To, što kasni, znači, da su s njom lijepo postupali. Gle, evo je!«

S gipkim svojim korakom maćuha je prolazila kroz već mračnu kuhinju. Dođe sve do kamina, ali ne sjedne, ne skine šal. Lice joj je bilo ponešto obojeno od zime, oči uznemirene.

»Strini Paschedi je teško. Ta žena odlazi. Muškarci su ondje očajni. Ne znaju ništa da učine. Stari me je pitao, da li bih mogla kod njih provesti noć . . .«

Neodlučno je gledala baku, a baka je gledala nju odozdo do gore zadovoljna zbog lijepog prijema kod rođaka, ali nepovjerljiva prema misli, da je pusti, da provede noć izvan kuće.

Sluškinja međutim dotrči s Gavinom jedva dišući od znatiželje.

»Ako strina Paschedda umre, sigurno će se onaj vuk od strica Predu odmah oženiti,« reče smijući se.

Njezine vjetrenjaste riječi pale su u općoj šutnji. I svi su, pa i Gavino, isto mislili: ako se stric Predu ponovo oženi, postoji opasnost, da Stjepan ne dobije sve nasljedstvo.

»Možeš ići, Nino, ako ti nije odveć teško. Kršćani smo,« reče napokon baka.

»Idem i ja, tako se ne ćete bojati, mama. Uzmite me, mama,« molio je Gavino, a sluškinja uzdahne:

»Noćas ćemo se mi bojati ovako same u kući, dok se mladi gazda Augustin nalazi onamo dolje. Smrt je teška stvar!«

I žena, sa šalom, koji je prikrivao lice, činilo se, da se plaši na pomisao, da će provesti noć izvan kuće. Ipak je slušala, s očima malko otvorenim i licem napetim, kako je neki daleki glas zove.

»Dajte mi najprije malo kave! Ondje nema ni vode! Svi su izgubili glave kao djeca . . .« Ona je držala sve niti. Sva je kuća, nastavi, u redu, koji zapanjuje. Sve izbrojeno, u ormaru i u kovčezima, sve divno nanizano. I kako je ona vladala i držala ključe, muškarci ne znadu naći ni gumbašnicu. Držala ih je (i ona! — pomisli, ali ne reče) — kao djecu. Stjepan, onako velik i debeo, ide na vršcima prstiju i ne zna ni dvije riječi suvislo kazati, premda je odvjetnik. Stric Predu stoji ondje uz oganj, s rukama na jabuci od štapa, a suze mu padaju sve do pepela. Ona umire, a još drži ključe pod uzglavljem. Ne, Annarozo, nemoj mi dati dvopeka. Doista ne mogu jesti, gvalja mi je u grlu.«

Baka joj dade neka upozorenja.

»Ti nemoj leći. Ostani uz krevet i bdij. Ako joj pozli, odmah pošalji po svećenika i zapali svijeće. Paschedda Mura mora imati lijepu zalihu svijeća. Paschedda Mura bila je škrta žena, ali žena razumna. A sada pođi, Nino moja, i neka te Bog prati.«

I žena pođe. Sluškinja i Gavino otpravili su je do ceste, a zatim su se povratili raspravljajući, koliko hiljada lira vrijedi posjed strica Predu Mura.

Možda sto hiljada, možda trista hiljada. Imaju veliku kuću, pa jednu drugu u polju. Kovčezi su im puni robe, kuhinja puna bakrenog suđa, podrum pun bačava, smočnica puna vrčeva s uljem i žita: sve prepuno, da se ne možeš ni maknuti.

»Mora da je ipak velika briga vladati onom kućom,« reče služavka ponovo se smještajući između sjedalice i zida. Nije primila odgovora, pa i ona zašuti i zamisli se. A u šutnji se iznova začuje puhanje vjetra i u mračnoj kuhinji čeprkanje i glodanje miša — Gavina.

Slika na omotu ovog broja:

FRANJO LISZT

Prigodom 50. godišnjice njegove smrti

II.

Te se večeri stric Juanniccu vratio prije nego obično. Uza svu studen nije na sebi imao nego lagani kaput, sav zakopčan, sa zamazanim ovratnikom navučenim na vrat, koji je uvukao među pleća. Udari nogom na zatvorena vrata, a da i nije izvukao ruke iz džepova od hlača, i mislio je, da bi mogao, kad bi htio, izraditi ne jedan, nego stotinu ključeva i otvoriti sva vrata na svijetu. No nije htio: radije je kucao nogom i čekao, da služavka otvori, pa makar ga prekarala, što se kasno vratio. Na taj je način zadovoljio ukućane, koji su uživali, da mu mogu učiniti takvo poniženje. Poniženje? To nije bilo poniženje, jer ga se na koncu nije ni dotakao... Zadržavajući se na vratima, dok mu je val snažnog vjetra prodirao sve do kostiju te se činilo, da ga hoće da odnese, pogleda s visoka služavku, koja je rogoboreći došla da otvori.

»No, šta radite, ne ćete ući? Ako odmah ne uđete, zatvorit ću vam, da ostanete vani. Ne znate, da smo same i da je mladi gazda Augustin ostao onamo dolje?«

Tad se on odjednom trgne iz one neke pospanosti, koja ga je neprestano držala i dijelila od zbilje, i pomnjivo zatvori vrata. Pomisao, da je onaj drugi čovjek iz kuće — odsutan, čini se, da je u njemu probudila osjećaj odgovornosti.

Smatrao se, barem kroz tu noć, glavom obitelji, zaštitnikom žena i djece. Stoga pođe da pogleda, kako je majci. Majka je već bila u krevetu u krajnjoj sobi, osvijetljenoj jedino svjetlošću iz jedaće sobe. Njezino nepomično lice, zaokruženo crnom poculicom, činilo se naslikano na bijelom jastuku. No oči su bile otvorene i žive.

»Jesi li bio kod Murovih? upita.

»Bio sam: žena umire.«

»Same smo u kući.«

»Ja ću ovdje dolje ostati na nogama.«

»Onda reci djevojkama, neka idu u krevet.«

On pođe onamo, ali se ne usudi ništa kazati.

Sjedne na mjesto, koje mu je Annaroza, kao što je uvijek radila, ustupila. Gavino, koji je prisvojio bakinu sjedalicu i trstiku, lupao je petama po ognjišnom kamenu razgovarajući s Mikeddom o mrtvacima i o sablastima.

»Nadajmo se, da će strina Paschedda umrijeti jedne noći, kad mladi gazda Augustin bude kod kuće,« reče služavka. »Jednom sam od neke stare strine čula pričati, da se mrtvi, prije nego otiđu, svrate u posjete svojim rođacima. Jest, ta stara strina veli, da je jedne večeri bila uz ognjište, i eto joj dolazi u posjete njezin rođak — pastir, koji je uvijek živio u ovčinjaku... No, šta je nova, rođače moj?... Eh, stare novosti, rođako moja: krave su otelile i počeli smo musti mlijeko... I tako na dugo govore, dok on ne otiđe. Sutradan je ta stara strina doznala, da je rođak te iste noći umro.«

Gavino se smiješio. Nije vjerovao, a bojao se. Odjednom se okrene i pogleda prema mračnoj kuhinji.

»Eno dolazi strina Paschedda.«

Služavka cikne. Tada stric Juanniccu pomisli, da treba da se umiješa. Činilo mu se, da bi mogao održati snažan govor, da ispravi djevojčino praznovjerje, te da u isto vrijeme uputi Gavina, da se ne treba rugati s ozbiljnim stvarima i priprostim osobama. No okrenuvši se malko opazi Annarozu, kako sjedi uza stol, zamišljena, s licem na ruci, pa nije znao reći nego ove riječi:

»Pođite u krevet. Ja ću ovdje ostati.«

Gavino je uporno htio da razgovara o plašljivim stvarima.

»Micheddo, pričaj, koji je još mrtvac pošao rođacima u posjete. Tko zna, da li je moj otac došao. Ja sam bio malen, ne sjećam se. Sjećate li se vi, striče Juanniccu?«

Stric Juanniccu se raznježio svaki put, kad se dječak, siromašno malo siroče, obraćao zbog kakve stvari k njemu... Pokuša da se sjeti. Da mu ugodi, pomisli, da mu kaže, da se otac svratio u posjete rođacima. No vidio je Annarozu, kako stoji nepomična uza stol s očima punim sjene, te samo ponovi:

»Pođite u krevet. Već je vrijeme.«

Ona ga je prva poslušala. Ustane i takne Gavina u pleća pozvavši ga, da pođe s njom. Dječak je i dalje lupao nogom o ognjišni kamen, dok nije udario tako jako, da ga je zaboljelo, te počne jadikovati govoreći, da je slomio prst.

»Cipela mi je puna krvi, zar ne vidiš, zar ne vidiš?«

I stric mu skine cipelu i otrese, da ispadne iz nje krv, koje u njoj nije ni bilo. Zatim mu skine i čarapu ogolivši bijelu nogu s crnim noktima te opipa zglob. Napokon ga ponese na svojim leđima sve do gornjeg kata, a taj teret i stisak dječakovih koljena na njegovim bokovima izvukli su iz njegovih očiju suze nježnosti. Ipak je mislio: možda sam pijan! — I ta je misao gušila njegovo uzbuđenje.

Spusti dječaka na rub njegova krevetića i pređe kroz sobe na vršcima prstiju, kao da se nalazi u tuđoj kući. Ali kad je sišao, sjeo je na sjedalicu, koja je mirisala po trulosti stare majke.

Evo ga dakle sama pred ognjem, gospodar čitava kamina. Mogao se grijati kako je htio, micati se na jednu i na drugu stranu, a da ga ne prom[illegible]ju. Bila je iščezla kopnena sjena, koju je njegovo prisustvo naokolo širilo. Osjećao se sretan, pun nijeme sreće, kao dijete, koje su samo ostavili u kući. Doista je mislio, da bi mogao poći u kuhinju i po njoj pretraživati. Činilo mu se, da je postao lagan te da su mu se žarom ognja udovi razvezali. Otvori pretince na stolu, otvori ormar. Sve je bilo onakvo, kao kad je kao dijete posvuda pretraživao usprkos strogih majčinih naredaba. (Nastavit će se)

70 DINARA NA DAN

srpanj, kolovoz,
stan, hrana, posluga, sve takse, piće čuvene Radenske i sl.
plaća se posebno samo liječnik i kupke.
A rujan, listopad, u 70 dinara uračunato je i liječnik i kupanje.
Radensko Kupalište (kod Maribora)

Novela

STRAŠAN DOŽIVLJAJ

Napisao Georg Freschel

Prije nekoliko dana bio sam pozvan k svojim poznatima. Bio je tu čaj i kolači sa kremom. Svi parovi, koji su došli, bili su bračni drugovi, svi su se divili najmlađoj radosti domaćice. Razgovor je tekao, kao što biva u takim zgodama. Čak je domaćin sio za klavir i zasvirao Lisztovu drugu »Rapsodiju«.

A kad se stao već hvatati suton i sivi osjeni zapredali se po sobi, počeo je običan razgovor, kojim su se svi zabavljali, zapinjati, pa jedan od prisutnih predloži, da svatko pripovijeda nešto od svojih doživljaja. No treba da bude neka zbilja nečuvena, strašna zgoda, koju je pripovjedač doživio. Njegova misao svidi se svima i svi nazočni stanu redom pričati svoje doživljaje.

Jedan je, kaže, na planinskom izletu pao bio u ponor i spasio se istom nakon nekoliko sati; jedna od gospođa preživjela je strašnu katastrofu podzemne željeznice u Parizu, druga je iznijela grozan susret s hajdukom. Jedan je ispričao strahovitu historiju sa duhovima, dok ne dođe naposljetku i moj red.

Htio sam, da moja pripovijest bude strašnija, zanimljivija i tajanstvenija od svih pređašnjih. Budući da se nijesam spominjao, nijesam mogao ni stvoriti iznova u svojim mislima nešto, što bi približno barem moglo izdržati utakmicu sa drugima. Nije mi ostalo ništa nego da ispripovijedam takav slučaj, kakav su doživjeli i drugi. I tako sam počeo:

»Moja zgoda bit će kratka i najistinitija na svijetu, a dogodila se, ima već davno, još dok je car bio kaplar. Onda sam prebivao u jednome mjestu, koje je bilo, može se reći, najidealnije od svih, što ih čovječja mašta može zamisliti. Nikakav luksusni hotel na svijetu ne može se s njim isporediti. Nigdje i nikada od onoga vremena nijesam se hranio tako dobro u skladu sa svojim ukusom i prohtjevima, kao ondje, nigdje nijesam spavao ljepše, nikad nijesam imao ugodnijih sanja nego tada.

Ležao sam čitave dane pruživši uvis noge i nisam radio ništa. Sve moje potrebe namirivao je uređaj toga moga tadanjeg boravišta automatski, bez poticaja s moje strane, tako da nije bilo potrebno srditi se na sobaricu ili vratara i, što je najčudnije, za sve to vrijeme, dok sam ondje prebivao, nitko od mene nije zaiskao plaće za moje uzdržavanje. I kako tada doslovno nisam znao za nikakvu brigu, nisam se starao za novce i nisam bio zaljubljen, dakle bio sam neizmjerno sretan! Ne mogu sebi ni zamisliti, da bi mi ikada poslije bilo tako u životu.

Kad jedan dan dogodi se nešto strašno! Iznenada razvija se kao san to moje slatko plandovanje, ti mili čestiti danci, i kao grom iz vedra neba udari me katastrofa. Neizreciva, neumolna silna snaga zavlada nada mnom, uhvati nemilice moje tijelo, trgnu ga i priguši tako, da sam izgubio nesamo svijest, nego dapače i uzduh. Bacali su me kao bezdušno klupko. Kao da mi trgaju tijelo, zlostavljali su me i zadavali mi bol. Htio sam urlati od bola, ali daha mi je nestalo u prsima.

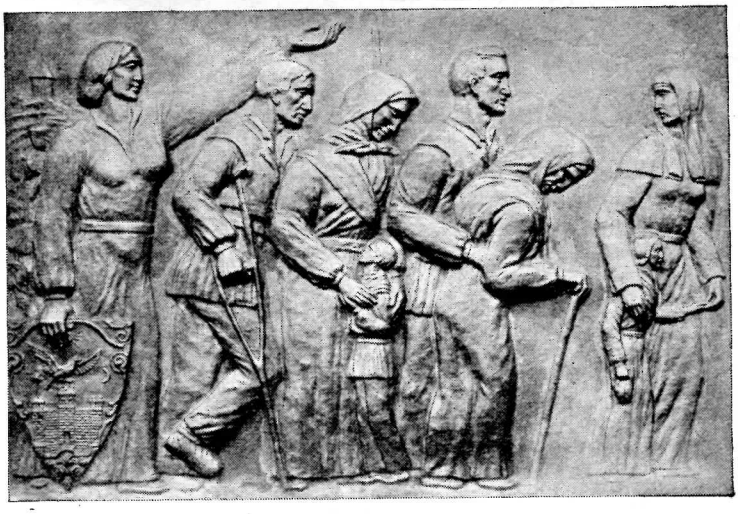

RELIJEF U VESTIBULU NOVE BOLNICE U POŽEGI
Žena s grbom je personifikacija Požege: rukom pokazuje bolesnicima put u požešku bolnicu. Relijef je iz bronce, a postavljen u mramornom vestibulu lijepo se ističe. Izradio ga je Viktor Bernfest iz Petrinje. Cijela bolnica stajala je 14 milijuna dinara te je otvorena 15. o. mjeseca

Jer to je bilo nešto strašno: hoćeš da ideš, a dah ti nestaje, gušiš se, još malo i svemu je kraj, a pri tome osjećaš, kako te sve tijelo boli, bolovi ne jenjavaju.

I najednom još jedan, posljednji udarac. Mislio sam, da sve kosti pucaju u meni, i ja sam izletio iz svoga dosad tako divnoga, tako tihoga stana.

Go, u grčevima od zime, bez duše ležao sam nemoćno pred vratima. Hladan vihar ovijao je moje iznemoglo tijelo, poplava svijetla zalijevala je moje bolne oči, vikao sam i derao se od bola i straha!

Eto, to je strahovit događaj iz moga života. Ne sjećam se svih potankosti, ali znam sasvim sigurno, kad se to dogodilo. To je bilo dne 9. ožujka 1894. godine.«

Najljepša, ali i najbezazlenija od prisutnih dama upita me:

»Pa što vam se zapravo dogodilo, gospodine, dne devetoga ožujka te godine?«

Odgovorio sam joj polagano:

»Taj sam se dan rodio, draga gospođo!«

FRANJO LISZT *(Svršetak sa strane 563.)*

Veličina Lisztove pojave fascinirala je i zanosila njegove suvremenike. Pjesnički izražaj dao je tome francuski pjesnik Baudelaire, koji je napisao: »Dragi Liszte, preko rijekâ i mjestâ, gdje glasovir pjeva vašu slavu, boravili vi gdje mu drago, u sjaju Vječnoga grada ili u maglama kraja sanjarâ, improvizirali vi pjesme sreće ili neizreciva bola, pjevaču sreće i vječne tuge, filozofe, pjesniče i umjetniče, ja ću vas pozdraviti u besmrtnosti!«

Veličina Lisztove pojave lebdi i danas nad glazbenom umjetnošću, koja nikad ne će moći zatajiti, što joj je taj veliki glazbeni duh bio.

KOD PREVODIOCA ROMANA „K SREĆI“

Već sam od prvih početaka s najvećim oduševljenjem i užitkom pratio književni rad mladoga pjesnika i književnika Ante Jakšića. Već od prvih pupoljaka gledam i pratim, kako se rascvjetava, lista i grana stablo njegova rada: gledam, kako plodovi bivaju sve ljepši, rumeniji, zreliji i slađi. Gledam, kako ti plodovi svojom ljepotom mame mnoge i pružaju ruku, da ih uzberu. No još više gledam u duhu, kako ti plodovi zasladuju i obogaćuju hrvatsku katoličku književnost.

Čuo sam ovih dana, da je taj mladi naš bunjevačko-šokački pjesnik preveo jedan roman sa ruskog jezika. To me je vrlo razveselilo i zanimalo me, kakve su ideje obrađene u tomu romanu. Odem dakle k njemu. Našao sam ga, gdje sjedi za pisaćim stolom, zadubljen u svoje misli. Iznenadio se, kad me je ugledao, jer se već dugo nismo bili vidjeli. I razveselio se, što sam došao.

U tom veselom raspoloženju razvio se među nama razgovor o svemu i svačemu. Najviše o svakidanjim događajima, koji me baš nisu mnogo zanimali. Zato sam brzo nastojao, da razgovor prijeđe na njegov književni rad. Pričao mi je, kako sprema zbirku pjesama (koja je nedavno doista i izašla) i kako piše neke novele i drugo.

»A što je s onim ruskim romanom?« upitam ga.

»Da, preveo sam i roman ‚K s r e ć i‘ od ruske spisateljice Lappo-Danilevske za Knjižnicu Dobrih Romana,« odgovori mi on.

»Pa kakav je to roman?« zapitam radoznao. »Nisam od te spisateljice još ništa čitao, pa me zanima, što ti kao prevodilac sudiš o toj književnici i o tom njenu djelu.«

Ante se namjestio, malo se zamislio, podigao glavu, na licu mu se opažalo neko posebno rumenilo, neko zadovoljstvo, pogledao me i započeo:

»Dragi prijatelju! Ruska je duša duboka, zagonetna, puna misticizma i puna poniranja u život. Ona je dobra, dobrodušna, gotovo više saučesna, često djetinji naivna, te nas iznenađuje raznolikošću kontrasta. Ruska duša ima svoju, rekao bih, posebnu psihologiju, koja je dijeli od ostalih naroda, koja je vodi putevima iskušenja. Meni je ta duša bivala sve zanimljivija i sve simpatičnija, otkako sam počeo da se s njome upoznajem preko djela ruskih pisaca. Iz dana u dan sam je sve više volio, jer sam osjetio u njenu zbivanju nešto tako teško, očajno, onda prostodušno i povjerljivo, da

N. A. LAPPO-DANILEVSKA,
autorica romana „K sreći“

mi se činilo, kao da je to zapravo izvor, s kojega smo svi mi Slaveni pošli i ponijeli nešto zajedničko, pa nam je zato i svaki dah te zemlje tako blizak i u neku ruku naš. I kada mi je g. dr Josip Andrić, urednik Knjižnice Dobrih Romana govorio, da bi bilo vrlo zgodno, da se prevede jedan ruski roman, i to u katoličkom duhu pisani roman od ruske spisateljice Lappo-Danilevske, ja sam odmah pomislio, da će se i tu opet otkriti jedna strana ruske duše, da će nam progovoriti neobičnom iskrenošću, i nisam se prevario. Ruska je duša bogata događajima i osjećajima, ona je sva u pokretu, u traženju izlaza iz tame, u koju su je uveli izrabljivači i malovjerni. No hoću prije svega da još naglasim, da je ovo zbilja roman, koji bi trebao da pročita svatko, jer se tu u punoj svjetlosti otkriva bit katolicizma i ona razlika, što je nastala između pravoslavlja i katolicizma. Problem, koji je sebi postavila u svom romanu »K sreći«, Lappo-Danilevska je i uspjela da ga povoljno riješi. Zamislimo li se već nad samim naslovom knjige, zar nam ne će možda sinuti misao, da bi se taj naslov mogao staviti na cijelu Rusiju, da je on tako karakterizira, jer je ta zemlja upala u takav položaj, koji je uništava, a ona sama na dnu sebe osjeća, da je nesretna i da teži — k sreći? Ako nije sreću Rusija našla u povijesnim fazama, kroz koje je prolazila, ni smirenje u pravoslavlju, onda se moramo sigurno zapitati: gdje će je naći i gdje je nalaze njeni sinovi? Ne ću ja da ti, dragi prijatelju, na to dam odgovor, neka to učini sama Lappo-Danilevska, kći Rusije, koju je ponijela u srcu i kada ju je morala ostaviti silom prilika. Ona će ti to sama u ovom svom djelu odgovoriti.«

Tu je naš mladi pjesnik malo zastao, kao da sabire misli, da što zbijenije rekne, što je još želio da kaže.

»Roman je to, koji u prvom svom dijelu mnoge čitaoce zbunjuje. Sandra, glavna junakinja, iznevjeruje se svome mužu, ali ona spoznaje svetost braka i podvrgava glas svoga srca glasu savjesti, jer Bog tako hoće. U drugom dijelu romana opet srce počinje dobivati prevlast, te Sandra pomišljala na rastavu braka. Uto joj umire muž, i tu se zbiva preokret u njenoj duši: mjesto da se sada uda za onoga, kojemu ju je srce vuklo, ona radi svoga grijeha prema mužu odlučuje da mu sačuva vjernost i preko groba. Ne će da se po drugi put uda, već se udubljuje sama u svoju dušu i tu ona, pravoslavna Ruskinja, nalazi put do katoličanstva, u kojem napokon kao redovnica nalazi potpuno duševno smirenje. Divno sve to opisano i ispripovijedano. Ti ćeš i sam, kad pročitaš ovaj roman, vidjeti, s koliko je uspjeha Lappo-Danilevska znala da ukaže na ništavilo traženja sreće u prolaznim stvarima, u sjaju i karijeri, pa i u samoj ljubavi prema biću, kojemu teži naše srce. Prava sreća, trajna sreća, prema kojoj pokazuje put ovaj roman, samo je u katoličkoj vjeri, i to i za pojedince i za narode, koji su poput ruskoga udaljeni od tog izvora sreće . . .«

Riječi su mladoga pjesnika tekle kao bujica, te me je njima upravo zanio i omamio.

»A kada si preveo ovaj roman?« upitam ga.

»Prevodio sam ga u dane, kada su dozrijevale šljive po vrtovima, kada je sve bilo u prirodi puno sunca, i dok mi je otac teško bolestan umirao u uzanoj i polumračnoj sobi, udubljen u dolazak onoga, što ga poslije čeka . . .«

Duboko me se taknula pjesnička toplina i sjeta tog odovora, koji mi je još dugo, izakako sam već bio napustio sobu prevodioca romana »K sreći«, zvučao u ušima i duši. A sada, kad je taj roman evo izašao, vraća mi se uspomena na taj razgovor, koji mi je razotkrio zastor pred onim, čime prva ruska katolička spisateljica u ovom svom djelu tako neodoljivo osvaja duše svojih čitalaca. M. R a d i č e v.

Kad siđu sutoni prvi

Kad siđu sutoni prvi
Na krilu plašljivih ptica
I glave jablani crni
Pokorno prignu u mraku,
Uz prozor obično sjednem
Nadom dirnuta lica,
I ko da nekoga čekam,
Po hladnom
Zurim
Sokaku . . .

I dokle kaplju polako
U prošlost modri minuti
I vjetar prozirnom rukom
Uspava bilje,
Djeveće,
Ja ne znam, zašto mi srce
U te sate nasluti:
Da ona,
Koju tu čekam,
Nikada
Doći mi
Ne će! . . .

I tada obično spuštam
Sa čela drhtave ruke,
Što nekad očajem u noć
Stišću se,
Čeznu
I lome,

Jer nemam
Ni srce,
Ni misli
Povjerit
Kome!

ANTE JAKŠIĆ
(Iz knjige „U dolini zaborava“)

PJESME ANTE JAKŠIĆA

Među mladim hrvatskim katoličkim pjesnicima već se nekoliko godina ističe Ante Jakšić, pjesnik iz naših bunjevačko-šokačkih strana. I u našem se listu njegovo ime češće pojavljuje.

Pred kratko vrijeme izašla je zbirka pjesama Ante Jakšića pod naslovom »U DOLINI ZABORAVA«, koja zaslužuju veliku pažnju i u književnim i u čitalačkim krugovima. Još prije nekoliko godina izdao je on zbirku svojih pjesničkih prvijenaca, a ovo je knjiga pjesama, koje nam

ANTE JAKŠIĆ

prikazuju pjesnika već na visokom umjetničkom usponu, odakle mu se pružaju prekrasni vidici, što ih on tu i nama svojim stihovima dočarava.

Knjiga je razdijeljena u pet skupina pjesama. U prvom dilu »O d j e v o j c i L o l i« opjevao je jednu svoju pjesničku djevojačku simpatiju, koju je »i nepoznatu volio«, molio se za njenu veselu mladost, ali kad je ona otišla na more, ostade u srcu njegovu samo pregaranje i sjetna čežnja . . . Drugi dio pjesama nosi naslov knjige »U d o l i n i z a b o r a v a«, pa nam tu pjesnik daje krasne pjesme o ocu i majci. U sutone on sanjari, željan je tišine i zaborava, a u melankoličnom raspoloženju, koje ga u takvim časovima obuzima, on osjeća, kako mladost žurno odlazi neznanom stazom. Treći dio knjige pjesnik je nazvao »Na putu tihom i samom«, jer dok proljeće selom putuje, kad večer prohoda ispod sela, kad na starom tornju kuca sat, kad suton umoran pada i kad iza danjega lutanja već u kasne sate tužan stigne kući te zapali svijeću u svojoj sobi, on teško ćuti svoju samoću, u koju mu stiže pismo nepoznate djevojke, ali njega uznemiruje spomen na prošlost jedne ljubavi, i zato, što »pogašene moje su nade za tvojim dragim očima«, on osjeća oko sebe pustoš, u kojoj nebu šalje »Molitvu za njene oči« . . . Četvrti dio je »G l a s z e m l j e«, u kojem se nižu pjesme o selu i seljaku, o siromasima i gospodi. Snažna socijalna nota provejava pjesme toga dijela, te su to najljepše u cijeloj zbirci i najljepše, što nam ih je pjesnik Jakšić dosada dao . . . Kao dodatak je peti dio »Na obalama života«, gdje pjeva prijateljima i drugovima, da na koncu opet propjeva o majci, koja ga stalno brižnom mišlju prati i koja za nj neprestano moli, pa zato ga želja mine, kad se vraća kući i sjeda za stol, koji mu je ta dobra i brižna majka prostrla . . .

Sva je Jakšićeva poezija, kako nam se prikazuje u ovoj zbirci, poezija velike ljubavi prema rodnom selu i roditeljskom domu, prema uspomeni očevoj i dobroj majci, i poezija tihe, mladenačke melankolije, koja obuhvaća srce, kad njim zavladaju neostvarive čežnje i kad na putovima mladosti svjetlucaju drage djevojačke oči kao krijesnice, koje čas vidiš, čas ne vidiš. To je mirna, duboka, osjećajna poezija, koja ima mnogo srodnosti s poezijom predratnoga Domjanića. Uza svu melankoličnost, u koju pjesnih upada, ipak cijela zbirka odaje simpatičnu vedrinu, koju ne pomućuje nijedna sjena pesimizma. Stihovi (ako u njima i nalazimo gdjekoju nategnutost u izražaju ili banalnost u sroku) teku glatko kao glazbom nošeni i izazivaju pred dušom pjesničke slike, koje osvajaju čitaočevu dušu. Kad zaklopiš knjigu, moraš priznati, da si pročitao rijetko lijepu zbirku pjesama. Dr *J. A n d r i ć.*

Kriminalna novela

SALATA PUKOVNIKA CRAYA

(Svršetak)

Napisao G. K. Chesterton

Još je razabrao, da je dejeuner trebao biti serviran tijekom prijepodneva, dok budu Audrey i drugi ozbiljni ljudi prisustvovali službi Božjoj. Audrey treba da pođe u crkvu u pratnji rođaka i starog prijatelja dr Olivera Omana, koji je doduše bio suhoparan učenjak, ali ipak oduševljen ljubitelj glazbe, spreman, da pođe čak u crkvu, kad se radilo o tome, da čuje koncerat na orguljama. Pri svemu tome nije bilo ništa takvoga, iz čega bi se mogla prosuditi žalost gospođice Watson, i otac je Brown instinktivno i napola nesvijesno ponovo obratio pažnju prividno ludom čovjeku, koji je puzao naokolo po travi.

Kad se približio Crayu, okrenuo je ovaj nenadano raščupanu glavu k njemu, kao da se čudi njegovoj dugoj odsutnosti. I zaista je otac Brown iz razloga, koji su njemu samome bili najbolje poznati, izostao duže, nego je to tražila uljudnost, dà u običnom smislu duže, nego bi bilo dopušteno po pravilima uljudnosti.

»Dakle!« vikne Cray i ljutito ga pogleda. »Predmnijevam, da me i vi držite ludim kao i svi ostali ovdje.«

»Ja sam naravski i o tom razmišljao,« odgovori maleni svećenik mirno i sabrano. »Ali ja sam sklon, da vas takvim ne držim.«

»Što hoćete time da kažete?« otrese se Cray na nj bijesno.

»Ludi ljudi«, izjavi otac Brown, »nastoje svoju bolest uvijek podupirati i hraniti, oni joj se ne opiru. Vi međutim hoćete da nađete tragove provalnika i onda, kad ih nema. Vi se borite proti tomu. Vi tražite ono, što nijedan luđak ne traži.«

»A što je to?«

»Vi nastojite, da dokažete jednu zabludu,« reče Brown.

Kod posljednjih je riječi Cray skočio na noge, ili bolje rečeno, posrćući se uspravio i uzrujano promatrao svećenika.

»Do đavola, to je istina!« klikne on. »Svi ovdje hoće da me uvjere u to, da je nitkov bio ovdje samo radi srebra — kao da ja sam ne bih i te kako rado u to vjerovao! I o n a me je htjela uvjeriti o tome,« i svojom je raskostrušenom crnom glavom pokazivao na Audrey, »ona mi je predbacivala, da je od mene okrutno, što sam pucao na bezazlenog provalnika, i da je u meni živ đavao. Ali prije sam bio dobričina — isto takav kao i Putnam.«

Iza kratke je stanke još nadodao:

»Vidite, ja vas nikad prije nijesam vidio, ali vi sami treba da sudite o cijeloj toj stvari. Stari Putnam i ja bili smo pukovnijski drugovi, ali uslijed nekog događaja na granici Afganistana dobio sam ja prije nego svi ostali vlastitu pukovniju; a zatim smo obojica bila za neko vrijeme pušteni kući na bolesnički dopust. Ondje vani zaručio sam se s Audreyom, i kasnije smo se svi zajedno ponovo vratili natrag. Ali na povratku dogodile se neobične stvari. Radi toga hoće Putnam da razvrgne zaruke, pa i Audrey je neodlučna — a ja znam, što misle. Ja znadem, što o meni misle. I vi to znate također.

Ovo su činjenice: jednom smo bili u nekom indijskom gradu. Zamolio sam Putnama, da mi priskrbi nekoliko cigara. Rekao mi je, da ću ih dobiti na drugoj strani njegove kuće. Kasnije sam doznao, da je imao pravo, ali »na drugoj strani« opasna je oznaka, kad na drugoj strani pristojne kuće imade šest bijednih kolibica, a ja sam se baš morao prevariti u vratima. S mukom sam ih otvorio, i kad mi je konačno to uspjelo, našao sam se u tamnom prostoru. Kad sam se okrenuo, vrata su se polagano zatvorila. Nije mi preostalo drugo, nego da pođem dalje, što sam i učinio. Hodao sam po tamnim hodnicima, zatim sam došao do nekih stepenica i konačno do zatvorenih vratiju, kojih sam kvaku pipajući našao i otvorio. Ponovo sam zašao u polutamu, koja je mnoštvom malenih žižaka, koji su tinjali duboko, bila pretvorena u zelenkast sumrak. Žišci su tinjali duboko dolje na tlu i osvjetlavali samo podnožje ili rub nekog ogromnog, praznog prostora. Tik preda mnom bilo je nešto, što je izgledalo kao brdo. Da otvoreno kažem, skoro sam pao, kad sam razabrao, da je to bio neki kumir. A što je bilo još gore, kumir, koji mi je pokazivao leđa.

Jedva da je to bio lik sličan čovjeku, koliko sam mogao prosuditi po malenoj, plosnatoj glavi i još više po repu ili repu sličnom udu, koje je, otraga zavinuto poput ogavnog, velikog prsta upiralo u neke mistične znakove, urezane u sredini ogromnih leđa od kamena. Htio sam baš, i to ne bez užasa, pokušati da pri mutnoj svjetlosti pročitam to hieroglifsko pismo, kad se dogodilo nešto još strašnije. U zidu otrag mene lagano se otvoriše vrata i unutra uniđe neki čovjek crnomanjastog lica u crnom kaputu. Na njegovu se licu pojavi ukočeno smijuckanje, koža mu je bila bakrene boje i zubi bijeli poput slonove kosti; ali mislim, da je na njemu najgroznije bilo to, što je nosio evropsko odijelo. Možda bih bio pripravan, tako bar mislim, da ugledam zakrabuljene svećenike ili gole fakire. Ali to je imalo značiti, da se đavolija raširila po čitavom svijetu, što se je kasnije također pokazalo istinitim.

‚Kad bi bio ugledao samo noge majmuna,' reče čovjek bez ikakva uvoda, jošte uvijek s onim ukočenim smijuckanjem, ‚tada bismo s tobom postupali nježno, ti bi jednostavno bio mučen i konačno bi umro. Kad bi bio ugledao lice majmuna, bili bismo s tobom još uvijek blagi i tolerantni — ti bi bio samo mučen i živio bi dalje. Ali budući da si vidio rep majmuna, moramo izreći najstrašniju osudu: Otiđi slobodan odavle!'

Kad je izgovorio ove riječi, čuo sam, kako se željezna kvaka, s kojom sam se mučio, automatski otvorila, i kako su zatim ulična vrata daleko

vani na koncu hodnika, kojim sam prošao, zatvorila svoj vlastiti zapor.

‚Bilo bi uzaludno moliti milost; ti si slobodan i moraš otići,' reče čovjek smiješeći se. 'Odsada dalje neka te jedna vlas udari kao mač i dah neka te žeže kao zmijski ugriz; oružje neka iz ništa navali na te, i ti moraš umirati na stotinu načina.' I iza toga ponovo ga proždre zid, a ja izađoh na ulicu.«

Cray zašuti, otac Brown sjedne u travu i stade se igrati krasuljcima. Oficir nastavi pričati:

»Putnam se naravno sa svojim veselim, zdravim razumom podrugivao svima mojim bojaznima, i od onoga dana dalje stao je sumnjati u moje normalno duševno stanje. A sad hoću da vam u što manje riječi ispričam tri stvari, koje su se odonda dogodile, a vi onda sami prosudite, tko je od nas dvojice u pravu.

Prva se stvar zbila u nekom indijskom selu na kraju džungle, ali ipak mnogo stotina milja daleko od onog hrama, gdje je nada mnom bilo izrečeno prokletstvo. Usred noći sam bio budan i ležao u krevetu, a da ni na što osobito nijesam mislio. Osjetio sam lagano škakljanje, kao da netko preko moga vrata vuče nit ili vlas. Trgnuh se natrag i nijesam mogao, a da ne mislim na one riječi u hramu. Ali kad sam se dignuo, zapalio svijetlo i u ruke uzeo zrcalo, vidio sam, da imam na vratu kao krv crvenu crtu.

Druga stvar se dogodila u jednom stanu u Port Saidu, nekoliko vremena kasnije, kad smo putovali kući. Taj je stan bio nešto slično između konaka i dućana rijetkih stvari, i premda se ondje nije vidjelo ništa, što bi i izdaleka moglo podsjećati na štovanje majmuna, ipak je moguće, da je na takvom mjestu bilo nekoliko slika ili amajlija krivih bogova. Prokletstvo je ondje svakako djelovalo. Ponovo sam se probudio u noćnoj tami s osjećajem, koji se nijednom zgodnijom riječi ne može izraziti, nego da me je dah palio poput zmijskog ugriza. Sav život u meni bio je samo smrtna borba. Glavom sam udarao o zidove, prije nego li sam udario u prozor i kroza nj više pao nego skočio u vrt. Putnam, koji je ono prvo nazvao slučajnim bućkurišem, bio je sada prisiljen, da činjenicu, što me je drugog jutra našao, gdje napola bez svijesti ležim u travi, shvati nešto ozbiljnije. Ali ja se bojim, da je on ozbiljno shvatio moje duševno stanje, ali ne moje pričanje.

Treći se događaj zbio na Malti. Bili smo ondje u jednoj tvrđavi, i naše su spavaće sobe slučajno imale izgled na more, koje bi dopiralo skoro do naših prozora, kad ne bi bilo ravnog bijelog vanjskog tvrđavnog zida, koji je isto tako pust kao i more. Ponovo sam se probudio, ali ovoga puta nije bilo tamno. Jasna mjesečina rasvjetljavala je sobu, kad sam došao na prozor. Mogao bih bio vidjeti pticu na golom zidu ili jedro na horizontu. Ali što sam vidio, bio je neke vrsti panj ili grana, koja je u praznom prostoru slobodno lebdjela. Zatim je stvar poletjela ravno u moj prozor i razbila svjetiljku kraj moga kreveta, koji sam baš napustio. Bila je to jedna od onih toljaga neobičnog oblika, kakve nekoja istočna plemena upotrebljavaju kao oružje. Pa ipak nije bila bačena ni od kakve ljudske ruke . .«

Otac Brown odbaci nekoliko otrgnutih krasuljaka i zamišljeno se digne.

»Imade li major Putnam,« on će, »kakve rijetkosti ili kumire ili egzotično oružje, koje bi se moglo vidjeti?«

»Da, cijeli niz, premda mislim, da nam od toga slaba korist,« odgovori Cray; »ali za svaki slučaj dođite u njegovu radnu sobu.«

Kad su unišli u kuću, susreli su gospođicu Watson, koja je htjela zakopčati rukavice, a odozdo čuli su glas Putnama, koji je još uvijek govorio kuharu o nekoj kuharskoj umjetnosti. U majorovoj radnoj sobi naišli su nenadano na novog gosta, koji je u cilindru sjedio kraj stolića za pušenje te se zgurio nad otvorenom knjigom — knjigom, koju je pustio iz ruku, da se okrene novo nadošlima. Cray ga je uljudno predstavio kao dr Omana, njegovo je međutim lice odavalo jasno znakove duboke nenaklonosti, tako, da je Brown na prvi pogled razabrao njihovo međusobno suparništvo — bez obzira da li je Audrey to znala ili nije. Dr Oman je bio vrlo dobro odjeven gospodin; imao je prijazne crte lica, iako je njegova koža bila skoro tako tamna kao u Azijca.

Malen molitvenik u Omanovoj ruci neobično je razdražio Craya.

»Čudi me, da vam je do nešto takvog toliko stalo,« reče on malko neprijazno.

Oman se nasmije blago, ali taj njegov smijeh nije djelovao uvredljivo.

»Ovo ovdje spada više u moju struku; ja znadem,« reče on i položi ruku na knjigu, koja je pala, »to je djelo o opojnim pićima i sličnome. Ali nešto je preveliko, da bih ga uzeo u crkvu.«

Rekavši to zatvori knjigu. I u toj je njegovoj kretnji opet bila kao neka žurba ili zabuna.

»Predmnijevam,« kaže svećenik htijući, da promijeni predmet razgovora, »da sva ta koplja i ostale stvari ovdje potječu iz Indije, zar ne?«

»Oh, one su odasvuda,« odgovori doktor. »Putnam je stari vojnik. Koliko je meni poznato, bio je u Meksiku, Australiji i na ljudožderskim otocima.«

»Nadam se, da svoje kuharske umjetnosti nije naučio kod ljudoždera,« reče otac Brown. I stao je razgledati tave i druge neobične predmete, koji su visjeli na zidu.

U tom trenutku turio je veseo predmet njihovog razgovora svoje smješeće se, poput raka crveno lice kroz vrata i rekao:

»Crayu, dođi! Jelo je gotovo. Zvona zvone za one, koji hoće da pođu u crkvu.«

Cray je šmuknuo gore u sobu, da se preobuče; dr Oman i gospođica Watson pošli su umjerenim korakom niz ulicu i priključili se valu ostalih vjernika. Ali otac je Brown ipak opazio, da se doktor dvaput obazro, čak se i okrenuo, kad je prispio do ugla ulice, i još jednom oštro ispitujući pogledao kuću.

Svećenik je bio malko smeten.

»Ta on nije mogao biti kod posude za smeće,« zamrmlja potiho. »Najmanje u ovom odijelu. Ili je možda bio ovdje rano ujutro?«

Otac je Brown bio u pogledu drugih ljudi osjetljivih kao barometar; međutim činilo se, da je danas osjetljiv poput rinoceronta. Ni po kakvom pravilu društvene konvencionalnosti nije se moglo predmnijevati, da će ostati u kući i za vrijeme ručka. Ipak je ostao i čudnovatu je situaciju prekrio mnoštvom doduše zabavnih, ali ipak besmislenih brbljarija. Njegov ostanak bio je to čudnovatiji, što nije htio ništa da jede. Na stol su bila donašana jedno za drugim najbiranija i najdivnije pripravljena jela, pa ipak je otac Brown neprestano ponavljao, da posti; i pri tom je griskao komadić suha hljeba. U svojem je međutim govoru kipio od odličnog raspoloženja.

»Nešto ću vam reći,« klikne on; »znate li, što ću za vas učiniti? Pripravit ću vam jednu salatu! Ja ju ne smijem jesti, ali pripravit ću je kao anđeo! Ovdje zacijelo imate salate glavatice.«

»Nažalost je to jedino, što imamo,« odgovori dobroćudan major. »Ne smijete zaboraviti, da je nestalo gorušice, octa, ulja i tako dalje zajedno sa kutijom i provalnikom.«

»Znadem,« odgovori otac Brown ravnodušno. »To je bilo ono, čega sam se uvijek bojao. Za to i nosim ove stvari uvijek sa sobom. Ja naime vrlo rado jedem salatu.«

I na veliko čudo obojice muževa izvuče iz džepa svog talara bibernjaču i postavi je na stol.

»Čudi me, čemu je provalnik odnio gorušicu,« nastavi on i izvuče iz drugog džepa tiganj sa gorušicom. »Možda zbog melema od gorušice. A ocat,« (dok je izvlačio ovaj začin) »mislim, da sam jednom nešto čuo o octu i papiru za zamatanje. Što se pak tiče ulja, to sam ga, ako se ne varam, postavio u lijevu . . .«

Usred svog brbljanja nenadano se zaustavio, jer kad je slučajno uzdignuo pogled, opazio je, što nijedan od ostalih nije opazio: crni lik dr Omana, koji je stajao vani na od sunca obasjanoj tratini i naporno zurio u sobu. I prije nego li se je ponovo sabrao, upao mu je Cray u riječ.

»Vi ste zanimljiv šaljivdžija,« on će. »Doći ću, da slušam vaše propovijedi, ako su isto tako zabavne kao i vaše vladanje.« Njegov glas zapne i on se nasloni u naslonjač.

»Oh, može se propovijedati i o kutiji sa začinima,« ozbiljno će otac Brown. »Zar nijeste nikada čuli o vjeri, koja je bila kao gorušičino zrno, ili o pomazanju uljem? A što se tiče octa, zar može vojnik ikada zboraviti onoga vojnika, koji je, kad je sunce potamnilo . . .«

Pukovnik Cray nagne se malko naprijed i uhvati za stolnjak.

Otac Brown, koji je pripremao salatu, brzo je metnuo dvije žlice gorušice u čašu vode, koja je stajala kraj njega, dignuo se i nenadano promijenjenim, jakim glasom rekao:

»Popijte ovo!«

U isti je čas dojurio doktor, koji je dosada nepomično stajao u vrtu, i širom otvorio prozor.

»Trebate li me?« vikne. »Zar je otrovan?«

»Skoro,« kaže Brown slabašno smješeći se, jer je lijek za bljuvanje smjesta djelovao. Cray je ležao u naslonjaču dahćući, kao da hvata zrak, ali živ.

Major Putnam je skočio na noge, njegovo grimizno lice bilo je bijelo.

»Zločin!« vikne muklo. »Pozvat ću policiju!«

Svećenik je čuo, kako je trgnuo šešir sa obješala i jurnuo na vrata; zatim se zalupila vrata na vrtu. Brown je međutim mirno stajao na mjestu, pogledao je Craya i iza stanke rekao:

»S vama ne ću sada mnogo govoriti; ali reći ću vam, što hoćete da znate. Na vama ne leži prokletstvo. Hram majmuna je bio ili slučaj ili dio opsjena, koje su bile djelo bijelog čovjeka. Postoji samo jedno oružje, koje kod laganog dodira izaziva krv: brijačka oštrica, vođena rukom bijelog čovjeka. Postoji samo jedan način, kako da se običan prostor napuni nevidljivim otrovnim parama: otvoriti plin — zločin bijelca. Postoji samo jedna toljaga, koja se, zavitlana s prozora, okrene usred zraka i leti u susjedan prozor: australski trik. Nekoliko primjeraka takvih možete vidjeti u majorovoj radnoj sobi.«

Rekavši to izašao je i nekoliko trenutaka govorio s doktorom. Začas je dojurila u kuću Audrey Watson i pala na koljena pred Crayovom stolicom. Brown nije mogao čuti, što su među sobom govorili, ali na njihovim se licima žarila sreća, ni traga nije bilo žalosti. Doktor i svećenik uputili se lagano k vrtnim vratima.

»Mislim, da je i major bio zaljubljen u nju,« reče Brown, a kad je doktor to potvrdio, nadometnu: »Odlično ste se ponijeli, doktore. Lijepo od vas. Ali po čemu ste mogli posumnjati?«

»Po jednoj malenkosti,« odgovori Oman; »u crkvi nijesam imao mira. Morao sam se vratiti i vidjeti, da li je sve u redu. Ona knjižica na njegovom stolu bilo je djelo o otrovima. Na jednom je mjestu razjašnjeno, da neki indijski otrov djeluje smrtonosno i da se teško dade dokazati, ali da se jednostavnim sredstvom za bljuvanje njegovo djelovanje osobito lako može učiniti neškodljivim. Predmnijevam, da je on to u posljednjem trenutku čitao . . .«

»I sjetio se, da su u kutiji za začine pri ruci sredstva za bljuvanje,« reče otac Brown. »Posve točno. U nakani, da fingira provalu, bacio je sve srebro zajedno sa kutijom začina u posudu za smeće, gdje sam sve našao. Ali ako točno promotrite bibernjaču, koju sam postavio na stol, naći ćete na njoj malenu luknju. Onamo je udarilo Crayovo tane, koje je biber dunulo u vis i zločinca prisililo na kihanje.«

Nastala je stanka. Zatim je dr Oman zlobno primijetio:

»Ali major predugo već traži policiju.«

»Ili policija traži njega,« odgovori svećenik. »Zbogom!«

Preveo *Vlado S.*

Za dobru djecu

BOGATAŠ I SIROMAH

MALORUSKA NARODNA PRIČA

Bila su dva brata, jedan vrlo bogat, drugi vrlo siromašan. Jednom je onaj siromašan čuvao snopove pšenice na polju svom bogatom bratu i sjedio pod hrpom snopova. Uto opazi bijelu ženu, kako sakuplja klasje, koje je ostalo na strništu i kako ga nosi na hrpu. Kad je došla do njega, on ju je uhvatio za ruku i zapitao, tko je i šta tu radi.

»Ja sam Sreća tvojega brata i skupljam izgubljeno klasje, da bi tvoj brat imao više pšenice.«

»A molim te, gdje je moja Sreća?« upita siromah.

»Na istoku,« reče žena i iščezne.

I tad siromah odluči da pođe u svijet; da potraži svoju Sreću.

Kad je jednog jutra odlazio, skoči iz zapećka Bijeda i stane plakati i moliti, da bi je uzeo sa sobom.

»Ej, mila moja,« reče siromah, »ti si vrlo slaba, a put je dalek, pa ne bi izdržala. Nego imam ovdje praznu tikvicu, smanji se, uđi u nju i ja ću te ponijeti.«

Bijeda uđe u tikvicu, a on je odmah začepi i dobro sveže. Zatim kad je putujući došao do neke bare, uzme tikvicu, baci je u vodu i tako se oslobodio Bijede.

Poslije nekog vremena došao je u neki veliki grad. Neki ga je gospodin uzeo u službu, da mu iskopa podrum.

»Ne ćeš dobiti nikakvu plaću,« reče gospodin, »nego ono, što kod kopanja nađeš.«

Kad je tako neko vrijeme kopao, našao je gromadu zlata. Po pogodbi je njemu pripadala. Ali je on ipak polovicu dao gospodinu, te kopao dalje. Konačno dođe do željeznih vrata, a kad ih je otvorio, našao je pred sobom podzemni podrum s neizmjernim blagom. Tu u podrumu začuje iz jedne škrinje glas:

»Otvori, gospodaru moj, otvori!« Podigne poklopac, a iz škrinje izađe krasna žena, sva u bjelini. Ona mu se naklonila i rekla:

»Ja sam tvoja Sreća, koju si tako dugo tražio. Od danas ću biti s tobom i tvojom obitelji.«

Nato iščezne.

On sve to blago opet podijeli sa svojim gospodarom, ali je i opet ostao vrlo veliki bogataš, čije se imanje iz dana u dan povećavalo.

Pri tom nikad nije zaboravio na nekadašnju svoju bijedu, pa je siromasima tog istog mjesta činio mnogo dobra.

Jednoga dana prošetao se gradom i susreo svoga brata, koji je ovamo bio došao po svom poslu.

MAJKA ČITA DJECI PRIČE

Poveo ga je sa sobom kući i opširno mu ispričao sve svoje zgode: kako je vidio njegovu Sreću, da u polju sakuplja klasje, kako i gdje se riješio Bijede i tako dalje.

Gostio ga je u svom domu nekoliko dana, a zatim mu dao na put mnogo novaca, njegovoj ženi i djetetu mnogo darova, te se s njim bratski oprostio.

No njegov je brat bio nepošten, te mu je zavidio na tolikoj Sreći.

Vraćajući se kući neprestano je promišljao, kako bi na svoga brata opet mogao poslati Bijedu.

A kad je došao do onoga mjesta, na kojemu je njegov brat bacio tikvicu u baru, gledao je i gledao, dok je nije našao... Odmah ju je otvorio.

U taj tren skoči Bijeda iz tikvice i pred njegovim očima počne rasti. Zatim je stala okolo njega radosno skakati, grliti ga i ljubiti, te mu zahvaljivati, što ju je oslobodio iz zatvora.

»I zato ću biti zahvalna tebi i tvojoj obitelji sve do smrti, te vas nikad ne ću ostaviti.«

Uzalud se zavidnik branio, uzalud ju je slao prijašnjem gospodaru: nikad nije mogao Bijedu stresti s pleća, niti prodati, niti darovati, niti zakopati, niti utopiti — neprestano je bila uz njega.

Blago, koje je kući nosio, oteli mu na putu lupeži. Kući je došao kao prosjak, i tu je našao namjesto svojih dvorova hrpu pepela. Zatim mu je voda na polju odnijela čitavu žetvu. I tako zavidnom bogatašu nije ostalo ništa, već jedino — Bijeda!

Prevela ZLATA L. PERINIĆ

SVAKI OTAC I MAJKA treba da pročitaju ovu najnoviju knjižicu:

RODITELJI I DJECA

Napisao Luka Perinić

Samo 1 dinar

JERONIMSKO KNJIŽEVNO DRUŠTVO, ZAGREB, TRG KRALJA TOMISLAVA BROJ 21

NAŠ DOM

Majka i dijete

SMIJEMO LI KAZNITI DIJETE USKRAĆIVANJEM JELA? Bez ručka ili večere ne smije nitko biti. Bez južine ostati također nije dobro za dijete. Vrlo dobro sredstvo za kaznu je uskraćivanje kakvog posebnog užitka, na pr. dijete se veseli, da će s majkom poći na šetnju, pa ako što pogriješi i skrivi, mora se kazniti time, da ostane doma. Zaprijeti li se djetetu, ne smije se nikada popustiti, pa makar dijete koliko plakalo i molilo. Nikada se ne smije dijete kazniti uskraćivanjem jela, glavnim obrocima preko dana, tako da bi dijete gladovalo. Uzgojno djeluje samo uskraćivanje takvih jela, koja nisu nužna za zdravlje, kao slatkiši, bonboni, sladoled itd.

»ČEKAJ, KAZAT ĆU TATI!« Tako i slično govore majke djeci, umjesto da ih kazne same. Kakve su posljedice? Prođe li majku ljutitost i neraspoloženje pa ne kaže ocu, kako se zaprijetila, drugi put dijete ne će majčinim grožnjama vjerovati. Kaže li majka krivice djeteta ocu, koji ih nije vidio, kaznit će on dijete moguće previše ili premalo. Iz majčinih grožnja dijete spoznaje, da mu majka ne može ništa. Što dalje, dijete bude neposlušnije, a majka sve više gubi vlasti. Zasluži li dijete kaznu, neka ga majka sama pravedno kazni, a ne valja se groziti djetetu kaznom od oca.

SMIJE LI DIJETE POSLIJE KAZNE PLAKATI? Vrlo je rašireno mišljenje, da dijete, koje smo kaznili, ne smije plakati. To mišljenje je posve krivo. Dijete, koje smo kaznili, neka se isplače, suze operu sve teškoće i jade i olakšavaju neprijatan osjećaj sramote, koje dijete osjeća, kad je kažnjeno. Obično se stariji zagroze djetetu novom kaznom, ako odmah ne prestane s plačem. Tada još jače poteku suze, a neprijateljsko raspoloženje poraste. Kasnije takvo dijete gleda ispod čela i stiska ruku, česa se ni kasnije, kad odraste, ne oduči. Za dijete je već to teško, što ne smije odgovarati, pa da onda i plakati ne smije? Suze djeluju na dječju dušu kao balzam, zato pustimo dijete, da se isplače.

M. C.

Zdravlje

DA NAM ZUBI OSTANU ZDRAVI. Radije zaboravi jednom oprati tijelo, nego usta i zube. Priuči svoju djecu što ranije na njegovanje zubi. Zanemarimo li to u mladosti, to će nam se osvetiti kasnije. Valjano njegovanje mliječnih zubi veoma povoljno djeluje na kasnije izrasle zube. Ne jedi puno slatkiša. Hrani se u mladosti i tvrdom hranom. Očisti usta prije spavanja, a nesamo ujutro. Upotrebi za zube mekanu kefiću i tanku čačkalicu. Antiseptička voda za usta i dobar prašak nije baš neophodno potreban, ali je ipak dobro sredstvo za zubnu higijenu. Ne upotrebljavaj oštrih sredstava, jer ćeš tim ozlijediti kožicu od zubi. Svake godine neka zubar dva puta pregleda tvoje zube i neka na vrijeme ispravi, što treba. Ne učiniš li to, imat ćeš više boli i više troška. Izvadi bolesne zube i zubno korijenje, koje se ne može popraviti. Svaka majka, dok još nosi dijete u svojoj utrobi, neka jede što više mlijeka, zelenog variva i jaja. Isto treba davati i djeci, a osobito prvih godina njihova života. Veoma je važno dojenje djece materinjim mlijekom, jer se tim sprečava rahitis.

I. S.

OTPREMNIČKO PODUZEĆE

ELIAŠ I LAH (vl. Radej Ivan)

ZAGREB

Nikolićeva ulica 10 — Telef. 24-05

Trudne, bolne, teške noge,

osjetljive od napora prehlade, otečeni tabani, stare ozebine i žuljeve odstranjuje

MRAVLJA SOL (Formica sal)

Vatrene, bolne, teške noge i tabane nestaju za osvježenje tijela, ruku, nogu, mišićja, za pospješenje kolanja krvi i jačanje organizma, mišićja i krvi, kod upale tabana od prehlade, za kupanje nogu. Pokusni omot Din 3·—, veći omot Din 15·— Dobiva se samo u

Ljekarni BARTULIĆ, Zagreb,

Dolac kraj Tržnice

DAJTE SVOJU KĆER U DOMAĆINSKU ŠKOLU

Škola je to, koja nam vraća naše stare tople domove pune cvijeća, sunca i ljepote, za koje nam se u naše oskudno doba čini, kao da spadaju u vilinsko carstvo, pa da za njih kaže Požežanin J. E. Tomić:

»I gradila do oblaka,
Do sunčanih gore zraka
Zlatne kule za rod svoj.«

Ne nisu takvi sretni domovi samo utvara vilinskog carsta, nego su oni i stvarne činjenice, a stvaraju ih nježne duše, pune ljubavi za kuću i obitelj, a obrazovane po dobrim domaćinskim školama.

Takva jedna škola je i u ubavoj Slav. Požegi u upravi časnih sestara milosrdnica. U tu školu primaju se djevojke od navršene 15. pa do 26. godine. Ako su jače i razvijenije, onda i sa 14 godina s naobrazbom od najmanje 4 razreda osnovne škole. Uz redovite učenice primaju se i one djevojke, koje se žele uvježbati u pojedinoj samo struci, na primjer kuhanju ili šivanju, ako ne reflektiraju na konačnu svjedodžbu. U školi obučavaju ispitane stručne učiteljice te učiteljice građanske i osnovne škole. Osim 15 teoretskih predmeta za stjecanje opće obrazovanosti obučavaju se djevojke praktično u: kućanstvu, kuhanju, šivanju, krojenju, ženskom ručnom radu, vrtljarstvu i gospodarstvu. Sve to obavlja se u posebnim dobro uređenim prostorijama i u velikoj lijepoj zavodskoj bašči. Škola i stan djevojaka je u vrlo zdravom i zračnom položaju, hrana obilna i dobra, što se sve ogleda na neobično dobrom izgledu svih učenica ove škole. Uza svu slobodu, veselost i nestašnost djevojke su pod budnim nadzorom sestara uzgojiteljica, te roditelji mogu biti uvjereni, da su im djeca u ovo najopasnije djevojačko doba dobro spremljena.

Zato ovu školu toplo preporučujemo, a tko želi bliže informacije, neka se prijavi na adresu: *Gospodarsko-Domaćinska škola Sestara Milosrdnica u Slav. Požegi.*

Dječja priča u slikama

KONJIC GRBAVKO

3. PO P. JERŠOVU — PRIREDIO A. JAKŠIĆ — CRTNJE OD A. SERGEJEVA

Kada je došao u dvorište, počeo je vikati i šakama udarati o tarabe, da ga puste unutra. Na tu veliku lupu poskakala su braća i u strahu otvorila vrata, pa kada su ga vidjeli, počeli su mu se rugati.

No on im je odmah počeo pričati, kako je noću sam prošao; dok su se svi okolo njega pokupili i podrugljivo ga promatrali. I pričao im je, da je bila lijepa mjesečina i da je čuo neki šušanj nedaleko sebe.

Kada je podigao glavu, spazio je, da to ide sam đavo s velikom bradom, s dugim repom i omašnim ušima, rogovi su mu bili kratki i šiljasti. Kada ga je takvog vidio, nije mogao da ostane na svome mjestu.

Skočio je đavolu za vrat, a on je tada kao lud jurio preko polja. Borio se đavo, ali naposljetku se umorio i zamolio ga, da ga pusti, jer ne će dirati seljake cijelu godinu. I on mu je povjerovao.

TENIS-UTAKMICA ZA DAVISOV CUP U ZAGREBU

TENIS:

Njemačka—Jugoslavija 3:2

Na novo sagrađenom igralištu Akademskog Tenis Kluba odigran je 12. o. mj. finale evropske zone između Jugoslavije i Njemačke. U prvom danu natjecanja pobijedili su Nijemci von Cramm i Henkel naše tenisače Palladu i Punčeca. Von Cramm pobijedio je Palladu sa 6:4, 6:3, 6:8 i 6:2. Pallada je pružio sjajan otpor svjetskom prvaku von Crammu, ali je potpuno zadovoljio tek u trećem setu, koji je dobio sa 8:6, iako je von Cramm vodio sa 4:0, i 5:1. Pobjedom von Cramma nad Palladom Njemačka vodi sa 1:0. Kao drugi par izlazi na teren drugi igrač Njemačke Henkel i naš državni prvak Punčec. Punčec je razočarao predvevši protiv Henkla slabu igru te izgubio sa 6:1, 6:2, 6:4, ne osvojivši niti jedan set. Henkel je naprotiv oduševio publiku izvrsnom igrom. Nijemci su u prvom danu natjecanja pokazali, da su izvrsni igrači, a pogotovo je iznenadio Henkel. Njemačka vodi u prvom danu natjecanja sa 2:0. Drugi dan igrao se double (igra parova): Njemačku zastupaju von Cramm i Henkel, koji se ubrajaju među najbolje double parove na svijetu. Nas zastupaju Kukuljević i Mitić. Ovo je bila najljepša borba na natjecanju između Njemačke i Jugoslavije. Nijemci su dobili double nakon ogorčene borbe u pet setova sa 8:6, 4:6, 6:3, 4:6, 6:3. Naš par Kukuljević—Mitić predveo je vanrednu igru, te bio potpuno ravnopravan protivnik Nijemcima. Pobjedom u doublu Nijemci vode sa 3:0 i time kao pobjednici nad Jugoslavijom ulaze u borbu sa Australijom u Wimbledonu u Engleskoj. U trećem danu natjecanja nastupili su za Njemačku rezervni igrači. Menzel i Lund. Nas su zastupali Mitić i Kukuljević. Prva igra bila je između Menzla i Mitića. Odigrana su samo prva dva seta, jer je počela padati kiša. Oba seta je dobio Menzel sa 6:4, 6:3. Nijemci su predali posljednje dvije borbe, zato da ne moraju igrati i slijedeći dan, te je natjecanje između Njemačke i Jugoslavije u finalu Evropske zone svršilo pobjedom Njemačke sa 3:2.

NOGOMET:

Jugoslavija—Turska 3:3 i Jugoslavija—Bugarska 3:1

Jugoslavenska reprezentacija odigrala je u prošlom tjednu dvije utakmice: jednu protiv reprezentacije Turske u Carigradu, koja je odigrana neriješeno 3:3. Momčam protiv Turske bila je sastavljena uglavnom od igrača iz beogradskih klubova. U Beogradu je druga momčad reprezentacije, sastavljena uglavnom od Zagrebačkih igrača pobijedila Bugarsku sa 3:1. Z. M.

Šale

ELITNA KAVANA. Gost: »Konobaru, mogu li dobiti jednu slamčicu za limunadu?«

Konobar: »Molim, odmah! Izvolite se samo malo strpiti. Ovaj čas nema baš nijedne slobodne . . .«

DOBRA STRUKA. Luketić (jadikuje pred svojim župnikom): »Ah, teško je dan danas i preteško! Čovjek nikako ne zna, što bi dao izučiti svoje dječake. Sve su struke već prenatrpane . . .«

»Dajte da postanu čestiti ljudi . . .« župnik će. »U toj struci još ih nema baš previše.«

ILI — ILI. Načelnik (grobaru): »Dakle, vi sa svojim dohotkom niste zadovoljan. Vi tražite sto dinara na godinu više?«

Grobar: »Dakako! Ta u našem mjestu ljudi gotovo i ne umiru više! Stoga ili mi morate dati sto dinara godišnje povišice ili mora još jedan liječnik doći u naše mjesto!«

POVRATAK ČIKE DOBRIJANA

Čika Dobrijan se vraća iz Ženeve sav veseo, da se riješio već jedamput Abesinije i sviju nevolja, što ih je radi nje prošao. Vozi se on preko Austrije i misli, kako će se vratiti u domovinu od nikoga neopažen. Jest, da! Tek što je prešao granicu Jugoslavije te u Jesenicama provirio malo kroz prozor vagona, već mu neko maše šeširom na pozdrav.

Kako »Obitelj« svuda ima čitatelja, a od njih nema nijednoga, koji ne bi poznavao Dobrijana, tako se našao jedan i u Jesenicama na kolodvoru, kad je stigao čika preko granice. I samo što ga je pozdravio, odjuri da javi uredništvu »Obitelji« u Zagreb: »Halo! Čika Dobrijan je sretno stigao u Jesenice. Stiže prvim brzim vlakom u Zagreb. Spremite lijep doček.«

Kao grom iz vedra neba puče glas po cijelom Zagrebu: »Dolazi čika Dobrijan iz Abesinije!« Da ste vidjeli čuda! Nastalo je opće uzrujanje, te su se i pristaše i protivnici Abesinije stali skupljati, da što ljepše dočekaju čiku. Svrstala se golema povorka, koja je pod zastavom pošla prema glavnom kolodvoru pred vlak, kojim je naš čika imao stići.

Da je čika znao, koliki ga čekaju na glavnom kolodvoru, bio bi na starom sišao, da tako umakne tolikoj radoznaloj svjetini. Kad se pojavio na vratima vagona, stade urnebesno klicanje dupkom punoga perona: »Živio čika Dobrijan Abesinac! Živio!« A čika samo maše u neprilici svojom kapicom, dok ga ne ščepaše i u slavlju ponesoše kroz cijeli grad.

ŠALE

PASTORČE. S u p r u g a (dojenčetu, nudeći mu bočicu s mlijekom): »Pij, zlato moje, pij!«

S u p r u g: »Vidiš, stara, sve ovo vrijeme, što smo oženjeni, meni još nijedanput to nisi rekla! Dapače, ako sam žedam, još i prigovaraš!«

SKROMNOST. »Da, istina, moj muž je općinski načelnik, ali kadgod mi putujemo u Zagreb, putujemo inkognito!«

OSVETILA SE. C v i j e t a: »Što misliš, koliko ću muškaraca učiniti nesretnima, ako se udam?«

R u ž a: »Pa šta ja znam, koliko puta se ti kaniš udavati!?«

DOSJETLJIVOST. Ž e n a: »Zar ti nije liječnik naredio, da za vrijeme jela ne piješ?«

M u ž: »Imaš pravo. Molim te lijepo, odnesi to jelo!«

OPASNO JE... Izletnički vlak za Sušak upravo juri kroz tunel. Neki se dobro raspoloženi izletnik previše nagnuo na prozor.

»Ne pružajte glave predaleko kroz prozor!« opomene ga jedan suputnik.

»Zašto?« upita opomenuti.

»Da ne ozlijedite stijenu od tunela,« glasio je odgovor.

MEĐU ĐACIMA. J a n k o: »Jesi li ti svome starome brzojavio za novce?«

D r a g o: »Jesam. Brzojavio sam posve ukratko: Gdje su zamoljeni novci?«

J a n k o: »No, a on?«

D r a g o: »Odgovorio mi je: U mojoj novčarki!«

NA KONCU ŠKOLSKE GODINE. O t a c: »Sinko moj, sinko! Ja nisam ni mislio, da je tvoj studij tako skup.«

S v e u č i l i š t a r a c: »Eto, vidiš! A ja sam ipak jedan od onih, koji još najmanje studiraju.«

DVOLIČNO. M u š t e r i j a: »Jamčite li mi, da su cipele doista dobre?«

P o s t o l a r: »Na to vam mogu samo reći: Vi ćete skoro i opet doći!«

IMA SVOJU SVRHU. V l a d o: »Čuješ, Lujo! Tvoj kišobran ima rupu.«

L u j o: »Znam ja to, znam. Ali ta rupa ima i svoju svrhu: kroz nju ja naime odmah vidim, kad kiša prestane padati.«

JUNAČINA. O n a: »Zar se ne bojite, da će nas ovdje u šumi ovako same netko napasti?«

O n: »O, ni najmanje, gospođice! Ja sam tek nedavno u nagradnom trčanju dobio dvije prve nagrade.«

Oglas registr. pod S. Br. 1802 od 11/XII 1935.

DOMAĆICE

Kupujte staklenu, porculansku i vatrostalnu (feuerfest) robu u domaćoj staklani

R. PASARIĆ

Ilica 5 ZAGREB Ilica 5

Ilustrovani tjednik „Obitelj" izlazi svake nedjelje. Pretplata 30 Din na tri mjeseca, za inozemstvo 4 dolara godišnje. Pretplata se plaća unaprijed Rukopisi se ne vraćaju. „Obitelj" izdaje Konzorcij Kuća Dobre Štampe. Za izdavača i uredništvo odgovara Dr Josip Andrić, glavni urednik „Obitelji" Zagreb, Trenkova 1. Adresa uredništva i uprave „Obitelji": Zagreb, Trg Kralja Tomislava 21. Telefon 54-17. Ček. rač. pošt. šted. br. 33.536 „Obitelj" se tiska u Tiskari Narodnih Novina u Zagrebu. Za tiskaru odgovara V. Kirin, Deželićeva ul. 2.

UČENICE I NASTAVNICI GOSPODARSKO-DOMAĆINSKE ŠKOLE U POŽEGI KONCEM ŠKOLSKE GODINE 1935./1936.

UČENICE SA ČASNIM SESTRAMA U VRTU GOSPODARSKO-DOMAĆINSKE ŠKOLE U SLAVONSKOJ POŽEGI

PROCESIJA NA BLAGDAN SRCA ISUSOVA U SLAV. POŽEGI

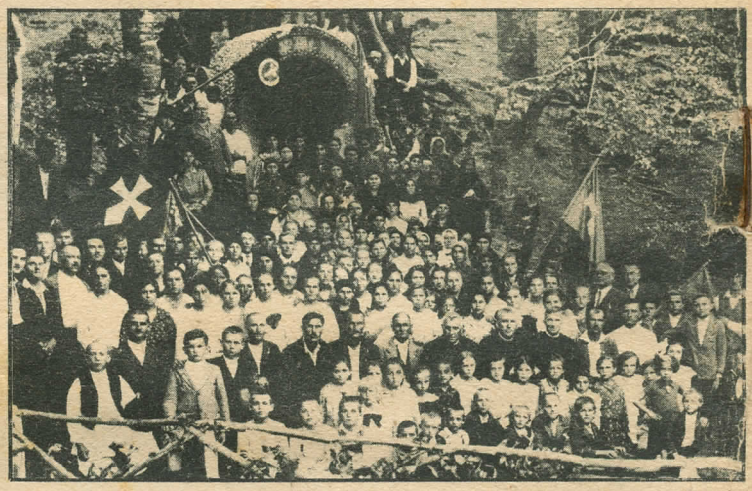

S BLAGOSLOVA ZASTAVA KATOLIČKE AKCIJE U RUŠEVU KOD POŽEGE

Desno: VON CRAMM I PUNČEC, prvaci njemačkog i našeg tenisa
Dolje: S tenis-utakmice Jugoslavije protiv Njemačke u Zagrebu

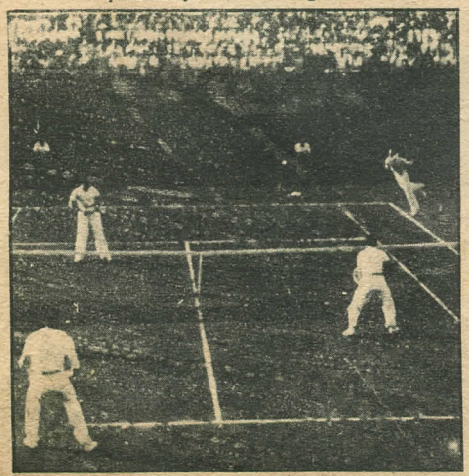

S OVOGODIŠNJEG ZAGREBAČKOG HODOČAŠĆA U MARIJU BISTRICU

Lijevo: Nadbiskup koadjutor dr Alojzije Stepinac vodi hodočašće

Desno: Križevi i zastave na čelu hodočasničke povorke

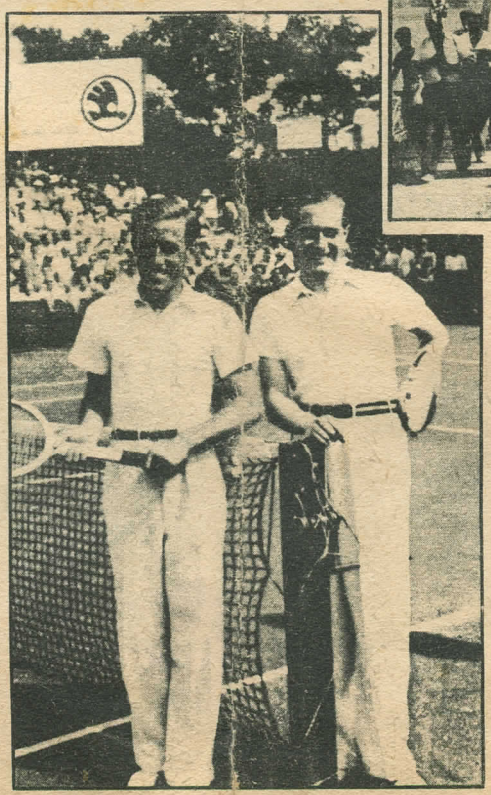
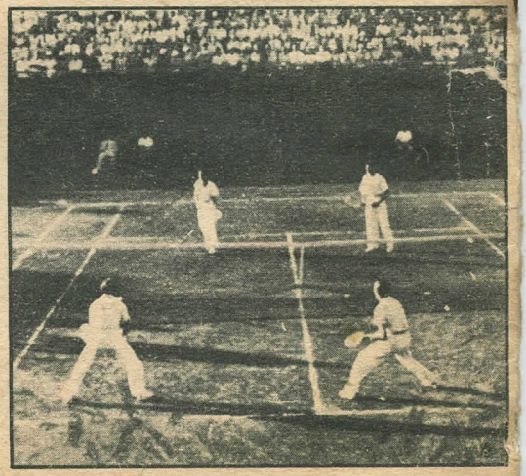
Dolje: VON CRAMM I HENKEL U TENIS-UTAKMICI PROTIV KUKULJEVIĆA I MITIĆA